

In hoger beroep?

Een onderzoek naar de kans van slagen van het hoger beroep na (tussentijdse) beëindiging van de wettelijke schuldsaneringsregeling zonder verkrijging van de schone lei

Toetsing van:
Afstuderen (HBR-4-AS17-AS)

Hogeschool Leiden

Kerst, I. – s1101236

Kwartier Advocaten

mr. M. (Margreet) Van Bommel

Aantal woorden: 12.904

Klas: RE4G

Opleiding HBO-Rechten

mr. B. (Bas) den Boer

mr. N. (Nicole) Sangen

Inleverdatum 1^e kans: 16 juni 2020

2019/2020, blok 16

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt het onderzoeksrapport dat ik heb geschreven ter afronding van mijn opleiding HBO-Rechten. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Kwartier Advocaten en dient inzicht te geven in de slagingskans van het hoger beroep nadat de wettelijke schuldsaneringsregeling (tussentijds) is beëindigd zonder verkrijging van de schone lei. Omdat ik me ervan bewust ben dat ik nooit zover zou zijn gekomen zonder de steun en begeleiding van bepaalde mensen om mij heen, wil ik van de gelegenheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken.

Allereerst gaat mijn dank uit naar de opdrachtgever van dit onderzoek, Margreet van Bommel, voor de begeleiding bij het schrijven van mijn scriptie en het bieden van de kans om een artikel te schrijven voor het tijdschrift Wsnp Periodiek. Ook gaat mijn dank uit naar mijn onderzoekbegeleider, mevrouw Sangen, en mijn afstudeerbegeleider, de heer Den Boer. Mede dankzij hun hulp, kan ik tevreden terugkijken op de afgelopen maanden waarin ik aan mijn scriptie heb gewerkt.

Ook mijn lieve vriendin Anouk en mijn ouders wil ik bedanken voor de onvoorwaardelijke steun en de bemoedigen door de jaren heen. Tot slot gaat mijn dank uit naar alle docenten van hbo-rechtenteam voor de leuke en interessante studiejaren.

Ik wens u veel leesplezier.

Isaak Kerst

Heiloo, 13 juni 2020.

Samenvatting

Sinds 1 december 1998 kunnen natuurlijke personen die in een uitzichtloze schuldenpositie zijn geraakt, een beroep doen op Wet schuldsanering natuurlijk personen (Wsnp). Met deze wettelijke schuldenregeling wordt aan schuldenaren de mogelijkheid geboden om na afloop van de saneringstermijn schuldenvrij te zijn. In ruil voor de zogenaamde 'schone lei', dient de schuldenaar zich gedurende 36 maanden te houden aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen. Ondanks dat de schuldenaar bij de toelatingszitting en tijdens het huisbezoek op zijn verplichtingen wordt gewezen, kan het voorkomen dat de schuldenaar de verplichtingen niet nakomt. De bewindvoerder of de rechter-commissaris kan de rechtbank dan verzoeken om de schuldsaneringsregeling (tussentijds) te beëindigen zonder dat aan de schuldenaar de schone lei wordt toegekend. Tegen de (tussentijdse) beëindiging zonder verkrijging van de schone lei, heeft de schuldenaar het recht van hoger beroep. De advocaten van Kwartier Advocaten, opdrachtgever van dit onderzoek, staan vaak schuldenaren bij waarvan de schuldsaneringsregeling (tussentijds) is beëindigd en er geen schone lei is verleend. De advocaten dienen hun cliënten dan te adviseren over de mogelijkheid om al dan niet in hoger beroep te gaan tegen deze uitspraak. Dit onderzoek is erop gericht om Kwartier Advocaten te adviseren over de kans van slagen van het hoger beroep nadat de schuldsaneringsregeling (tussentijds) is beëindigd en de rechtbank de schuldenaar geen schone lei heeft verstrekt. De centrale vraag van dit onderzoek luidt dan ook als volgt:

'Welk advies kan aan Kwartier Advocaten worden verschaft over de kans van slagen van het hoger beroep na (tussentijdse) beëindiging van de wettelijke schuldsaneringsregeling zonder verkrijging van de schone lei, blijkens de literatuur, wet- en regelgeving en jurisprudentieonderzoek?'

Om antwoord te kunnen geven op de centrale vraag, heeft allereerst een wetsanalyse en literatuuronderzoek plaatsgevonden dat antwoord moest geven op de vraag wat de Wsnp in algemene zin inhoudt, aan welke verplichtingen de schuldenaar zich moet houden en op welke wijzen de Wsnp beëindigd kan worden. Daarna is er een jurisprudentieonderzoek gedaan om de overwegingen en beslissingen van de gerechtshoven in kaart te brengen. Hierdoor is duidelijk geworden waar het hof waarde aan hecht als zij moeten beslissen om de regeling al dan niet (met een verlenging) voort te zetten, of de schuldenaar alsnog een schone lei moeten toekennen.

Uit het jurisprudentieonderzoek is gebleken dat het hof zeer veel waarde hecht aan de saneringsgezinde houding van de schuldenaar. De saneringsgezinde houding is een veelomvattend begrip dat iets zegt over de wijze waarop de schuldenaar met de schuldsaneringsregeling is omgegaan. Van een saneringsgezinde houding is sprake als de schuldenaar verbetering heeft getoond na eerdere waarschuwingen, en alles in het werk stelt om de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen in de toekomst na te komen. Naast het vertrouwen in de schuldenaar dat hij zich in de toekomst wél zal houden aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen, moet het ook mogelijk zijn dat de tekortkomingen binnen de saneringstermijn worden hersteld. Gebleken is dat het hof het alleen voldoende aannemelijk acht dat de tekortkomingen kunnen worden hersteld als de schuldenaar met een realistisch en financieel deugdelijk onderbouwd plan van aanpak kan aantonen dat hij de tekortkomingen zelf kan herstellen. De betekenis is dat de tekortkomingen niet mogen worden gecompenseerd door betaling door derde.

Tevens is uit het jurisprudentieonderzoek gebleken dat als de schuldenaar aanvoert dat hij als gevolg van zijn lichamelijke klachten in de verplichtingen is tekortgeschoten, hij dit met medische stukken moet onderbouwen. Als de schuldenaar aanvoert dat de tekortkomingen is te wijten aan psychische

klachten, moet uit de medische stukken eveneens blijken dat er een beslissend causaal verband is tussen de psychische problemen en de handelswijze als gevolg waarvan de tekortkoming is ontstaan.

Tot slot is gebleken dat het hof ook de aard, omvang en verwijtbaarheid van de tekortkoming laat meewegen bij de beslissing om het vonnis in eerste aanleg al dan niet te vernietigen. Als de verplichtingen structureel niet zijn nagekomen, zal het hof eerder tot de conclusie komen dat de regeling beëindigd moet worden, dan wanneer de schuldenaar slechts een paar maanden heeft verzuimd in één van de verplichtingen.

Naar aanleiding van dit onderzoek wordt Kwartier Advocaten aanbevolen om hoger beroep in te stellen tegen het beëindigingsvonnis in het geval de schuldenaar blijk geeft te beschikken over een saneringsgezinde houding en uit een realistisch en financieel deugdelijk plan van aanpak blijkt dat de tekortkomingen binnen de saneringstermijn kunnen worden hersteld. Subsidiair kan worden verzocht om de schuldsaneringsregeling te verlengen met maximaal twee jaar.

Voorts wordt Kwartier Advocaten aanbevolen om geen hoger beroep in te stellen als de schuldenaar niet met medische stukken kan onderbouwen dat de tekortkoming het gevolg is van lichamelijke en/of psychische klachten en daarnaast ook niet met een plan van aanpak aannemelijk kan maken dat de tekortkomingen kunnen worden hersteld.

Tot slot wordt Kwartier Advocaten geadviseerd om per definitie hoger beroep in te stellen als de schuldsaneringsregeling ondanks de geringe tekortkomingen (tussentijds) is beëindigd en de schuldenaar geen schone lei heeft gekregen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Hoofdstuk 1: Inleiding	7
1.1 Aanleiding onderzoek en probleemanalyse.....	7
1.2 Doelstelling.....	7
1.3 Vraagstelling.....	7
1.4 Onderzoeksmethode theoretische-juridische deelvragen	8
1.5 Onderzoeksmethode praktijkgerichte deelvragen	9
1.6 Leeswijzer	9
Hoofdstuk 2: De Wsnp – Juridisch kader	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Doelstellingen van de Wet schuldsanering natuurlijke personen	10
2.3 Toelating tot de schuldsaneringsregeling	11
2.3.1 Niet kunnen voorgaan met het betalen van schulden.....	12
2.3.2 Te goeder trouw ten aanzien van het ontstaan of onbetaald laten van schulden.....	12
2.3.3 Naar behoren nakomen van de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen.....	13
2.3.4 De schuldsanering is al van toepassing	13
2.3.5 Poging tot minnelijke regeling niet uitgevoerd door een persoon of instelling zoals bedoeld in artikel 48 lid 1 Wck.....	13
2.3.6 Onherroepelijke veroordeling ter zake van een misdrijf	14
2.3.7 Eerdere schuldsanering.....	14
2.4 Uitspraak	14
2.5 Hoofdrospelers in de Wsnp.....	14
In de paragrafen 2.5.1 tot en met 2.5.4 worden de hoofdrospelers die bij de wettelijke schuldsaneringsregeling betrokken zijn, kort toegelicht.	14
2.5.1 De Wsnp-bewindvoerder	15
2.5.2 De rechter-commissaris	16
2.5.3 De schuldenaar.....	16
2.5.4 De schuldeiser	16
2.6 Beëindiging van de schuldsaneringsregeling	17
2.7 Conclusie	17
Hoofdstuk 3: De verplichtingen die gelden in de Wsnp	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Afdrachtsverplichting	19

3.3 Inspanningsverplichting	19
3.4 Inlichtingenverplichting.....	20
3.5 Het niet laten ontstaan van nieuwe schulden	20
3.6 Verplichting toestemming vragen.....	20
3.7 Overige verplichtingen	20
3.8 Conclusie	21
Hoofdstuk 4: (Tussentijdse) beëindiging van de Wsnp	22
4.1 Inleiding	22
4.2 Reguliere beëindiging.....	22
4.3 Vereenvoudigde afwikkeling	23
4.4 Akkoord	23
4.5 Faillissement.....	23
4.6 Tussentijdse beëindiging (met eventueel aansluitend een faillissement).....	23
4.7 Conclusie	24
Hoofdstuk 5: Resultaten van de jurisprudentieanalyse	26
5.1 Inleiding	26
5.2 Lichamelijke en/of psychische gesteldheid.....	26
5.3 Waarschuwingen en aansporingen.....	27
5.4 Saneringsgezinde houding	28
5.5 Tekortkomingen herstellen	29
5.6 Aard, omvang en verwijtbaarheid.....	30
5.7 Conclusie	31
Hoofdstuk 6: Conclusie.....	32
Hoofdstuk 7: Aanbevelingen	34
Literatuurlijst.....	35
Bijlage I: Jurisprudentieanalyse	
Bijlage II: Eindproduct: Artikel voor Wsnp Periodiek	

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek en probleemanalyse

Mede onder invloed van de in Amerika ontwikkelde '*fresh start*' van 1978, ontstond er in de laatste decennia van de 20ste eeuw steeds meer de overtuiging dat natuurlijke personen die buiten hun schuld om in een uitzichtloze positie waren gekomen, niet levenslang aan hun schuldeisers gebonden mochten blijven.¹ Na vele wetsvoorstellen, leidde dit op 1 december 1998 tot invoering van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (hierna: Wsnp) als derde titel van de Faillissementswet.

Een natuurlijk persoon kan verzoeken te worden toegelaten tot de schuldsaneringsregeling wanneer het voldoende aannemelijk is dat hij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van zijn schulden of als hij in de toestand verkeert dat hij heeft opgehouden te betalen.² Deze wettelijke schuldenregeling maakt het voor natuurlijke personen mogelijk om binnen 36 maanden schuldenvrij te zijn. In ruil voor de zogenaamde 'schone lei' dient de schuldenaar zich gedurende de looptijd van de Wsnp te houden aan een viertal kernverplichtingen.³ De schuldenaar heeft de afdrachtsverplichting, de inspanningsverplichting, de inlichtingenverplichting en de verplichting om geen nieuwe schulden te doen laten ontstaan. Naast de kernverplichtingen dient de schuldenaar zich ook te houden aan de verplichtingen die de bewindvoerder hem oplegt.

Ondanks het gegeven dat de schuldenaar bij de toelatingszitting wordt gewezen op diens verplichtingen en de bewindvoerder de verplichtingen tijdens het huisbezoek met de schuldenaar bespreekt, kan het voorkomen dat de schuldenaar de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen niet nakomt. De bewindvoerder of de rechter-commissaris kan de rechtbank dan verzoeken om de schuldenregeling (tussentijds) te beëindigen zonder dat aan de schuldenaar de schone lei wordt toegekend.⁴ In het geval de rechtbank de schuldsaneringsregeling (tussentijds) beëindigt en de schuldenaar geen schone lei verstrekt, kan de schuldenaar hoger beroep instellen bij het gerechtshof.⁵ De advocaten van Kwartier Advocaten, opdrachtgever van dit onderzoek, staan vaak schuldenaren bij waarvan de schuldsaneringsregeling (tussentijds) beëindigd dreigt te worden of waarvan de schuldsaneringsregeling reeds is beëindigd en er geen schone lei is verleend. De advocaten dienen hun cliënten dan te adviseren over de mogelijkheid om al dan niet in hoger beroep te gaan tegen deze uitspraak. Dit onderzoek is erop gericht om Kwartier Advocaten te adviseren over de kans van slagen van het hoger beroep nadat de schuldsaneringsregeling (tussentijds) is beëindigd en de rechtbank de schuldenaar geen schone lei heeft verstrekt.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is Kwartier Advocaten middels een adviesnota kennis en inzicht te verschaffen over de gronden waarop een hoger beroep na (tussentijdse) beëindiging van de wettelijke schuldsaneringsregeling al dan niet leidt tot een vernietiging van het vonnis in eerste aanleg. Het onderzoek wordt verricht aan de hand van de literatuur, de huidige wet- en regelgeving en middels een jurisprudentieonderzoek. De adviesnota wordt tevens gepubliceerd in het tijdschrift Wsnp Periodiek.

1.3 Vraagstelling

Centrale vraag

¹ Van Buchem-Spapens & Pouw 2018, p. 153

² Art. 284 lid 1 Fw

³ Art. 288 lid 1 sub c jo. art. 350 lid 3 sub c Fw

⁴ Art. 350 lid 1 Fw

⁵ Art. 351 jo. art. 355 Fw

Welk advies kan aan Kwartier Advocaten worden verschaft over de kans van slagen van het hoger beroep na (tussentijdse) beëindiging van de wettelijke schuldsaneringsregeling zonder verkrijging van de schone lei, blijkens de literatuur, wet- en regelgeving en jurisprudentieonderzoek?

Theoretisch-juridische deelvragen

1. *Wat houdt de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) in algemene zin in, blijkens de literatuur, wet- en regelgeving?*
2. *Aan welke verplichtingen dient de schuldenaar te voldoen indien de wettelijke schuldsaneringsregeling op hem van toepassing is, blijkens de literatuur, wet- en regelgeving?*
3. *Op welke wijzen kan de wettelijke schuldsaneringsregeling (tussentijds) beëindigd worden, blijkens de literatuur en wet- en regelgeving?*

Praktijkgerichte deelvragen

4. *Op welke gronden wordt het vonnis in eerste aanleg tot beëindiging van de wettelijke schuldsaneringsregeling in hoger beroep al dan niet vernietigd, blijkens jurisprudentieonderzoek?*

1.4 Onderzoeksmethode theoretische-juridische deelvragen

In de vorige paragraaf zijn de theoretisch-juridische deelvragen met betrekking tot dit onderzoek uitgewerkt. In deze paragraaf zal duidelijk worden op welke manier er een antwoord op de deelvragen wordt gegeven en zullen de onderzoeksmethoden worden toegelicht.

Allereerst is onderzocht wat de Wet schuldsanering natuurlijke personen in algemene zin inhoudt. Dit was van groot belang voor dit onderzoek omdat hieruit is gebleken wat de wetgever met de Wsnp voor ogen had. Ook is duidelijk geworden wanneer een natuurlijk persoon een beroep kan doen op de wettelijke schuldsaneringsregeling en welke partijen hierbij betrokken zijn. Om tot een beantwoording van deze vraag te komen, is gekeken naar de relevante wet- en regelgeving en vakliteratuur. Daarnaast is er gebruik gemaakt van Kamerstukken van de Tweede Kamer en van het tijdschrift Wsnp Periodiek. De gebruikte onderzoeksmethoden zijn de wetsanalyse en het literatuuronderzoek.

Toen duidelijk werd dat de verplichtingen van de schuldenaar van grote invloed zijn voor zowel de toelating als voor de vraag of de schuldenaar de schone lei krijgt, is onderzocht welke verplichtingen gelden gedurende de looptijd van de Wsnp. Bij de beantwoording van deze vraag is wederom gebruik gemaakt van een wetsanalyse en literatuuronderzoek. Naast deze onderzoeksmethoden zijn ook uitspraken van de Hoge Raad geanalyseerd en is er gebruik gemaakt van Kamerstukken van de Tweede Kamer.

Van groot belang voor de centrale vraag was de vraag op welke wijzen de wettelijke schuldsaneringsregeling beëindigd kon worden, en meer specifiek de tussentijdse beëindiging waarbij de schuldenaar geen schone lei krijgt. Deze deelvraag is, evenals deelvraag 1 en 2, beantwoord aan de hand van een literatuuronderzoek en een wetsanalyse. Daarnaast is er gebruik gemaakt van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en is er één uitspraak van de Hoge Raad geanalyseerd.

De bovengenoemde onderzoeksmethoden hebben tezamen geleid tot een antwoord op de theoretisch-juridische deelvragen. Voor de verschillende onderzoeksmethoden is gekozen om de validiteit en de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen. Bij de beantwoording van de deelvragen zijn meerdere bronnen gebruikt. In de literatuurlijst zijn de bronnen opgenomen die in dit onderzoek zijn geraadpleegd.

1.5 Onderzoeksmethode praktijkgerichte deelvragen

In deze paragraaf zal beschreven worden welke onderzoeksmethode tot een beantwoording van de praktijkgerichte deelvraag heeft geleid.

Om tot een beantwoording van de praktijkgerichte deelvraag te komen, zijn alle uitspraken uit 2019 geanalyseerd waarbij het hof zich diende te buigen over de vraag of de schuldsaneringsregeling al dan niet (tussentijds en) zonder verkrijging van de schone lei beëindigd moest worden. De uitspraken zijn gevonden op rechtspraak.nl met de filters 'uitspraak', 'rechtsgebied: insolventierecht', 'alle gerechtshoven' en 'datum uitspraak: 2019'. In alle zaken heeft de rechtbank de wettelijke schuldsaneringsregeling (tussentijds) beëindigd zonder aan de schuldenaar de schone lei toe te kennen. Hoewel het voornemen was om in totaal 30 uitspraken uit 2019 van alle gerechtshoven te analyseren, bleek dit niet mogelijk te zijn. Allereerst omdat niet alle gerechtshoven (al) hun uitspraken publiceren, en ten tweede omdat bepaalde zaken vanwege hun uitzonderlijkheid of complexiteit voor dit onderzoek niet bruikbaar werden geacht. Om deze reden zijn uiteindelijk de twintig onderstaande uitspraken geanalyseerd. De jurisprudentieanalyse is als bijlage aan dit onderzoek toegevoegd.

Vonnis bekrachtigd		Vonnis vernietigd	
1.	ECLI:NL:GHSHE:2019:1102	11.	ECLI:NL:GHARL:2019:7534
2.	ECLI:NL:GHARL:2019:7005	12.	ECLI:NL:GHDHA:2019:2227
3.	ECLI:NL:GHARL:2019:9791	13.	ECLI:NL:GHDHA:2019:1976
4.	ECLI:NL:GHARL:2019:5315	14.	ECLI:NL:GHSHE:2019:3011
5.	ECLI:NL:GHARL:2019:10465	15.	ECLI:NL:GHSHE:2019:2094
6.	ECLI:NL:GHARL:2019:10708	16.	ECLI:NL:GHSHE:2019:3305
7.	ECLI:NL:GHDHA:2019:2643	17.	ECLI:NL:GHSHE:2019:1288
8.	ECLI:NL:GHDHA:2019:1977	18.	ECLI:NL:GHSHE:2019:155
9.	ECLI:NL:GHSHE:2019:443	19.	ECLI:NL:GHSHE:2019:1101
10.	ECLI:NL:GHSHE:2019:542	20.	ECLI:NL:GHARL:2020:999

Met het jurisprudentieonderzoek is in kaart gebracht in welke gevallen het hof het vonnis in eerste aanleg al dan niet vernietigt. Er is gekozen om twintig relevante uitspraken te onderzoeken om een gedegen analyse te verrichten en om de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt aan de hand van wet- en regelgeving en literatuuronderzoek uitgelegd wat de Wsnp in algemene zin inhoudt. In dit hoofdstuk wordt duidelijk wat de wetgever met de Wsnp voor ogen had en in welke gevallen de schuldenaar de rechtbank kan verzoeken om te worden toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling. Daarnaast wordt de rol van de partijen die bij de wettelijke schuldsaneringsregeling betrokken zijn, kort toegelicht en wordt globaal weergegeven hoe de schuldenregeling eindigt. In hoofdstuk 3 wordt ingezoomd op de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen en zal duidelijk worden waarom het van belang is dat de schuldenaar zich aan deze verplichtingen houdt. Hoofdstuk 4 geeft weer op welke manieren de schuldsaneringsregeling beëindigd kan worden. In hoofdstuk 5 worden de resultaten gepresenteerd uit de jurisprudentieanalyse. Naar aanleiding van het juridische kader uit de hoofdstukken 2 t/m 4 en de resultaten uit hoofdstuk 5, wordt in hoofdstuk 6 een conclusie getrokken en wordt de centrale vraag beantwoord. Aan de hand van de conclusies wordt Kwartier Advocaten een aanbeveling gedaan. De aanbevelingen staan in hoofdstuk 6 van dit onderzoeksrapport.

Hoofdstuk 2: De Wsnp – Juridisch kader

2.1 Inleiding

Mede onder invloed van de in Amerika ontwikkelde '*fresh start*' van 1978, ontstond er in de laatste decennia van de 20ste eeuw steeds meer de overtuiging dat natuurlijke personen die buiten hun schuld om in een uitzichtloze positie waren gekomen, niet levenslang aan hun schuldeisers gebonden mochten blijven.⁶ Na vele wetsvoorstellen leidde dit op 1 december 1998 tot invoering van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (hierna: Wsnp) als derde titel van de Faillissementswet.

2.2 Doelstellingen van de Wet schuldsanering natuurlijke personen

Van oorsprong kent de Wsnp een drieledig doel. De belangrijkste doelstelling van de wet is het bieden van een mogelijkheid aan natuurlijke personen om uit een uitzichtloze schuldenpositie te geraken en weer met een 'schone lei' te beginnen.⁷ Daarnaast werden met de Wsnp twee andere doelstellingen beoogd: het zoveel mogelijk terugdringen van persoonlijke faillissementen en het bevorderen van buitenrechtelijke regelingen.⁸

De eerste doelstelling van de Wsnp wordt bereikt doordat de resterende vorderingen na een succesvol verloop van de wettelijke schuldsanering worden omgezet in natuurlijke verbintenissen: de resterende vorderingen blijven bestaan, maar zijn niet langer in rechte afdwingbaar.⁹ De natuurlijke persoon kan met de zogenaamde 'schone lei' beginnen. Omdat de schuldeisers hiervan nadeel ondervinden, wordt van de schuldenaar verwacht dat hij zich zo groot mogelijk inspent om zoveel mogelijk activa in de boedel te brengen; zijn besteedbaar inkomen wordt tot een minimum beperkt en zijn vermogen wordt geliquideerd.

De tweede doelstelling was om faillissementen van natuurlijke personen zoveel mogelijk terug te dringen. In het algemeen biedt het faillissement van een natuurlijk persoon voor niemand een oplossing. Het vermogen (de boedel) van een natuurlijk persoon wordt bij een faillissement te gelde gemaakt en de opbrengst hiervan onder de schuldeisers verdeeld. Voor zover die opbrengst echter ontoereikend is om alle vorderingen geheel te voldoen, blijven die vorderingen na faillissement bestaan.¹⁰ Voor de schuldenaar is dit vanzelfsprekend een grote last omdat individuele schuldeisers na afloop van het faillissement opnieuw tot verhaal over kunnen gaan. De tweede doelstelling wordt bereikt doordat schuldenaren de mogelijkheid krijgen om beroep te doen op de Wet schuldsanering natuurlijke personen zodra schuldeisers een faillissement hebben aangevraagd.¹¹

De derde doelstelling, het bevorderen van de totstandkoming van minnelijke regelingen, wordt behaald doordat de kosten die bij de uitvoering van de Wsnp verbonden zijn, in mindering worden gebracht op de uitkering aan de schuldeisers.¹² Het minnelijk traject daarentegen kent de kosten van de bewindvoerder en de kosten van de diverse publicaties niet en zou daarom in theorie meer moeten opleveren dan de wettelijke schuldsaneringsregeling. Dit doel wordt tevens gestimuleerd doordat de schuldenaar verplicht is om eerst een minnelijke regeling aan de schuldeisers aan te bieden.¹³ Echter, veel schuldeisers weigerden mee te werken aan de totstandkoming van een

⁶ Van Buchem-Spapens & Pouw 2018, p. 153

⁷ Kamerstukken II, vergaderjaar 1992-1993, 22 969, nr. 3 p. 6 en 7

⁸ Van Bommel & Dethmers 2015, p. 4

⁹ Art. 358 lid 1 Fw

¹⁰ Art. 195 Fw

¹¹ Artikel 3 Fw.

¹² Israël & Pouw 2017, p. 229

¹³ Art. 285 lid 1 sub f Fw

dergelijke regeling omdat zij meenden dat het wettelijke traject hen meer zou opleveren. Er is dan tenslotte een rechtelijk toezicht wat meer vertrouwen geeft van een correct verloop van de regeling.¹⁴ Recent onderzoek wijst uit dat concurrente schuldeisers na afloop van de wettelijke schuldsaneringsregeling gemiddeld vier keer zoveel uitgekeerd krijgen dan wat de prognose is in minnelijke schuldenregelingen.¹⁵

2.3 Toelating tot de schuldsaneringsregeling

Een natuurlijk persoon kan verzoeken te worden toegelaten tot de schuldsaneringsregeling wanneer het voldoende aannemelijk is dat hij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van zijn schulden of als hij in een toestand verkeert dat hij heeft opgehouden te betalen.¹⁶ Het 'verkeren in de toestand van te hebben opgehouden te betalen' leidt normaliter tot een faillissement.¹⁷ Door deze norm ook te gebruiken bij toelating tot de schuldsaneringsregeling kan worden voorkomen dat natuurlijke personen failliet worden verklaard. De andere toelatingsnorm is overgenomen uit de regeling van de surseance van betaling, de tweede titel van de Faillissementswet, maar is losgemaakt van de persoonlijke opvatting van de schuldenaar over zijn mogelijkheden om al dan niet te kunnen voortgaan met het betalen van zijn schulden. In tegenstelling tot de surseanceregeling, gaat het er in de schuldsaneringsregeling om, of het voldoende aannemelijk is dat de schuldenaar niet kan voortgaan met het betalen van zijn schulden. Het is in de schuldsaneringsregeling dan ook onbelangrijk om hoeveel opeisbare schulden het gaat, maar meer of de schuldsaneringsregeling noodzakelijk is.¹⁸

Een natuurlijk persoon kan alleen worden toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling als hij zelf een verzoekschrift indient bij de rechtbank van zijn woonplaats.¹⁹ De reden hiervan is dat de schuldsaneringsregeling allerlei verplichtingen met zich meebrengt waarmee de schuldenaar moet instemmen en zich voor moet inspannen.²⁰ In het geval de verzoeker onder curatele staat en derhalve onbekwaam is om rechtshandelingen te verrichten, dient het verzoek tevens ondertekend te worden door diens curator.²¹ Minderjarige natuurlijke personen kunnen alleen met toestemming van de wettelijke vertegenwoordiger verzoeken om toegelaten te worden tot de wettelijke schuldsaneringsregeling.²² Bij gemeenschap van goederen is de medewerking van de partner vereist, omdat de insolventie van de ene partner diep ingrijpt in het vermogen van de andere partner.²³ In uitzondering op de regel dat het verzoek alleen namens of door de schuldenaar kan worden ingediend, geldt dat de burgemeester en wethouder de rechtbank kunnen verzoeken om een inwoner van hun gemeente toe te laten tot de schuldsaneringsregeling.²⁴

Om te kunnen beoordelen of de schuldenaar in aanmerking komt voor een schuldsanering, moet de schuldenaar in zijn verzoekschrift een volledig beeld geven van zijn financiële situatie, waaruit moet blijken dat hij niet meer aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen. In het verzoekschrift moet worden opgenomen: een staat van baten en schulden, een gespecificeerde opgave van alle inkomsten die de schuldenaar verwerft of kan verwerven en een gespecificeerde opgave van zijn

¹⁴ Van Buchem-Spapens & Pouw 2018, p. 154.

¹⁵ Heckers, WSNP Periodiek Jaargang 11, nummer 1, p. 2 t/m 7.

¹⁶ Art. 284 lid 1 Fw

¹⁷ Art. 1 Fw

¹⁸ Van Buchem-Spapens & Pouw 2018, p. 156.

¹⁹ Artikel 284 lid 1 Fw.

²⁰ Van Bommel & Dethmers 2015, p. 10

²¹ Art. 3.1.2.2. Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken

²² Van Bommel & Dethmers 2015, p. 11

²³ Van Bommel & Dethmers 2015, p. 14

²⁴ Art. 284 lid 4 Fw

vaste lasten. Verder is vereist dat de schuldenaar een met redenen omklede verklaring aflegt waaruit blijkt dat er geen reële mogelijkheden zijn om tot een buitengerechtelijke schuldsanering te komen met een opgave van de aflossingsmogelijkheid waarover de schuldenaar beschikt.²⁵ Deze zogenaamde 'art. 285-verklaring' kan alleen worden afgegeven door het college van burgemeester en wethouders van de woonplaats van de schuldenaar. De afgifte daarvan wordt in de praktijk uitbesteed aan erkende schuldhulpverlenende instellingen.²⁶ Uit deze verplichting blijkt dat de schuldenaar eerst geprobeerd moet hebben om tot een minnelijke oplossing te komen.²⁷

De schuldenaar kan vervolgens worden uitgenodigd voor een zitting waar hij het verzoek mondeling kan toelichten. Op basis van de aangeleverde stukken en de informatie van de verzoeker tijdens de zitting beslist de rechtbank of de verzoeker wordt toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling of dat het verzoek wordt afgewezen. Het verzoek wordt slechts toegewezen indien de verzoeker voldoende aannemelijk maakt:

- dat hij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van zijn schulden (par. 2.3.1);
- dat hij in de vijf jaar voorafgaand aan het indienen van het verzoek te goeder trouw is geweest ten aanzien van het ontstaan of onbetaald laten van zijn schulden (par. 2.3.2);
- dat hij de verplichtingen naar behoren zal nakomen en zich ervoor zal inspannen om zoveel mogelijk baten voor de boedel te verwerven (par. 2.3.3).

Het verzoek wordt afgewezen indien:

- de schuldsaneringsregeling al op de schuldenaar van toepassing is (par. 2.3.4);
- de poging tot een minnelijke regeling niet is uitgevoerd door een persoon of instelling zoals bedoeld in artikel 48 lid 1 Wck (par. 2.3.5);
- de schuldenaar schulden heeft die voortvloeien uit een onherroepelijke veroordeling ter zake van een misdrijf die is ontstaan in de vijf jaar voorafgaand aan het indienen van het verzoekschrift (par. 2.3.6);
- de schuldsaneringsregeling in de tien jaar voorafgaand aan het indienen van het verzoek al eens op de verzoeker van toepassing is geweest (par. 2.3.7).²⁸

2.3.1 Niet kunnen voortgaan met het betalen van schulden

Het verzoek van de schuldenaar om te worden toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling wordt alleen toegewezen als hij voldoende aannemelijk kan maken dat hij in een toestand verkeert dat hij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van zijn schulden.²⁹ Het verzoek om te worden toegelaten tot de schuldsaneringsregeling moet dus worden afgewezen als er geen sprake is van betalingsonmacht. Van betalingsonmacht is doorgaans sprake als de schuld zo hoog is dat deze niet binnen een termijn van drie tot acht jaar kan worden afgelost.³⁰ In het geval de schuldeiser of de bewindvoerder voldoende aannemelijk kan maken dat de schuldenaar in staat is om zijn betalingen te hervatten, wordt de schuldsaneringsregeling beëindigd.³¹

2.3.2 Te goeder trouw ten aanzien van het ontstaan of onbetaald laten van schulden

De schuldenaar moet voldoende aannemelijk maken dat hij ten aanzien van het ontstaan of

²⁵ Van Buchem-Spapens & Pouw 2018, p. 157

²⁶ Polak & Pannevis 2014, p. 423

²⁷ Groot 2019, p. 76

²⁸ Art. 288 Fw

²⁹ Art. 284 lid 1 jo. art. 288 lid 1a Fw

³⁰ Van Bommel & Dethmers 2015, p. 27

³¹ Art. 350 lid 3 sub b Fw

onbetaald laten van zijn schulden in de vijf jaar voorafgaand aan het indienen van het verzoek te goeder trouw is geweest. Met 'te goeder trouw' gaat het niet om goede trouw in de zin van artikel 3:11 BW of de redelijkheid en billijkheid van artikel 6:248 BW, maar om de gedragsmaatstaf (het handelen van de schuldenaar). De rechter kan in een concreet geval met alle omstandigheden rekening houden. Hierbij valt te denken aan de aard en omvang van de vorderingen, de mate waarin de schuldenaar een verwijt gemaakt kan worden dat de schulden zijn ontstaan, de situatie van de schuldenaar en zijn houding tegenover de schuldeisers.³² Ook heeft de Hoge Raad meermalen benadrukt dat het gaat om een gedragsmaat en de rechter daarom een zekere beoordelingsvrijheid heeft.³³

In bijlage IV van het Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken (hierna: bijlage IV van het Procesreglement) zijn een aantal aanknopingspunten opgenomen aan de hand waarvan de rechter de goede trouw van de schuldenaar kan toetsen. Hierin staat bijvoorbeeld dat er geen sprake is van goede trouw indien de schuldenaar schulden heeft die het gevolg zijn van een verslaving. Ondanks het ontbreken van de goede trouw kan het verzoek toch worden toegewezen, indien de schuldenaar voldoende aannemelijk maakt dat de omstandigheden die bepalend zijn geweest voor het ontstaan of onbetaald laten van de schulden, onder controle zijn.³⁴ Schulden die niet te goeder trouw zijn ontstaan, maar die op de dag van indiening van het toelatingsverzoek ouder zijn dan vijf jaar staan toelating tot de schuldsaneringsregeling niet in de weg.

2.3.3 Naar behoren nakomen van de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen

De schuldenaar moet aannemelijk maken dat hij de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen naar behoren zal nakomen en dat hij zich zo groot mogelijk zal inspannen om zoveel mogelijk baten voor de boedel te verwerven. Het gaat hier met name om de verplichtingen, die bij niet-nakoming, aanleiding kunnen geven om de schuldsaneringsregeling tussentijds te beëindigen. De verplichtingen van de schuldenaar tijdens de wettelijke schuldsaneringsregeling worden in hoofdstuk 3 nader toegelicht. De schuldenaar kan alleen voldoende aannemelijk maken dat hij de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen naar behoren zal nakomen als zijn voorzienbare inkomsten en noodzakelijke uitgaven in balans zijn. Daarnaast moet hij zich in een stabiele situatie verkeren waarin hij kan functioneren en zich kan concentreren op de gevolgen van de schuldsaneringsregeling. Pas wanneer aan deze minimale voorwaarden zijn voldaan, is de kans dat de schuldsanering met goed gevolg wordt doorlopen aanwezig en kan de schuldenaar worden toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling.³⁵

2.3.4 De schuldsanering is al van toepassing

Het verzoek om toegelaten te worden tot de wettelijke schuldsaneringsregeling wordt afgewezen als de schuldsaneringsregeling al op de schuldenaar van toepassing is. In het geval de schuldenaar nieuwe schulden maakt tijdens de wettelijke schuldenregeling, kan hij voor deze schulden niet opnieuw verzoeken te worden toegelaten tot de wettelijke schuldenregeling.

2.3.5 Poging tot minnelijke regeling niet uitgevoerd door een persoon of instelling zoals bedoeld in artikel 48 lid 1 Wck

Een schuldenaar wordt alleen toegelaten tot de wettelijke schuldenregeling als hij eerst geprobeerd heeft om zijn schulden zonder tussenkomst van een rechter op te lossen. De poging om de schulden

³² Van Bommel & Dethmers 2015, p. 27.

³³ Van Buchem-Spapens & Pouw 2018, p. 166.

³⁴ Polak & Pannevis 2014, p. 431

³⁵ Van Bommel & Dethmers 2015, p. 31.

buitengerechtelijk op te lossen, moet zijn ondernomen onder begeleiding van een natuurlijk of rechtspersoon die daartoe op grond van artikel 48 Wck bevoegd is. Uit dit artikel blijkt dat onder andere advocaten, curatoren, beschermingsbewindvoerders, Wsnp-bewindvoerders, notarissen, deurwaarders en registeraccountants bevoegd zijn en derhalve de verklaring zoals bedoeld in artikel 285 lid 1 sub f Fw mogen afgeven.

2.3.6 Onherroepelijke veroordeling ter zake van een misdrijf

Het verzoek om te worden toegelaten tot de wettelijke schuldenregeling wordt ook afgewezen indien de schuldenaar schulden heeft die voortvloeien uit een strafrechtelijke veroordeling, welke veroordeling binnen vijf jaar voor het indienen van het verzoekschrift onherroepelijk is geworden. De toelatingsrechter heeft de bevoegdheid om de termijn van vijf jaar te verlengen of te verkorten.³⁶

Ondanks het feit dat een schuld die voortvloeit uit een strafrechtelijke veroordeling per definitie niet te goeder trouw is ontstaan, en de schuldenaar op grond daarvan niet kan worden toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling, heeft de wetgever er toch voor gekozen deze weigeringsgrond nadrukkelijk in de wet op te nemen. Hiermee wordt elke twijfel op dit punt weggenomen.³⁷

2.3.7 Eerdere schuldsanering

De toelatingsrechter mag de schuldenaar niet toelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling als de schuldsaneringsregeling in de tien jaar voorafgaand aan de dag waarop het toelatingsverzoek is ingediend op de schuldenaar van toepassing is geweest. Een tweede toelating tot de schuldsaneringsregeling binnen tien jaar is wel mogelijk als de schuldsaneringsregeling eerder tussentijds is beëindigd omdat alle schulden waren voldaan of de schuldenaar in staat was om zijn betalingen te hervatten. Een schuldenaar kan ook voor de tweede maal in tien jaar worden toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling als de eerdere regeling is beëindigd vanwege het doen laten ontstaan van nieuwe schulden om redenen die hem niet waren toe te rekenen.³⁸

2.4 Uitspraak

De toelatingsrechter kan het verzoek om te worden toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling afwijzen op één of meerdere toelatingsvoorwaarden en/of weigeringsgronden: elke combinatie is mogelijk. De rechtbank doet met de meeste spoed uitspraak op het verzoekschrift. In het geval het verzoek wordt toegewezen, wordt de toepassing van de wettelijke schuldsaneringsregeling geacht te zijn ingegaan om 0:00 uur van de dag waarop de schuldsaneringsregeling is uitgesproken. In het toelatingsvonnis staat aangegeven welke rechter-commissaris en bewindvoerder door de rechter is aangewezen. De uitspraak tot toelating tot de wettelijke schuldsaneringsregeling wordt vermeld in de Staatscourant en in het insolventieregister dat via het internet te raadplegen is.³⁹ De publicatie heeft als doel om onbekende schuldeisers op de hoogte te stellen van de uitgesproken schuldsanering, zodat zij hun vorderingen ter verificatie kunnen indienen. De reeds bekende schuldeisers worden rechtstreeks door de bewindvoerder op de hoogte gebracht van de uitgesproken schuldsanering.⁴⁰

2.5 Hoofdrolspeleers in de Wsnp

In de paragrafen 2.5.1 tot en met 2.5.4 worden de hoofdrolspeleers die bij de wettelijke schuldsaneringsregeling betrokken zijn, kort toegelicht.

³⁶ Van Buchem-Spapens & Pouw 2018, p. 169 en Van Bommel & Dethmers 2015, p. 33.

³⁷ Kamerstukken II, 2004/2005 22 942, nr. 3 p. 20

³⁸ Art. 350 lid 3 sub a en b jo. art. 288 lid 2d Fw

³⁹ Art. 294 Fw en insolventies.rechtspraak.nl

⁴⁰ Art. 322 Fw.

2.5.1 De Wsnp-bewindvoerder

De in het vonnis toegewezen bewindvoerder heeft een centrale rol in de schuldsaneringsregeling. De bewindvoerder controleert of de schuldenaar zich houdt aan de verplichtingen die voortvloeien uit de schuldsaneringsregeling, en is tevens belast met het beheer en de vereffening van de boedel.⁴¹ De bewindvoerder heeft diverse middelen die het controleren van de schuldenaar mogelijk maakt. Allereerst legt de bewindvoerder binnen veertien dagen na zijn benoeming een huisbezoek bij de schuldenaar af.⁴² Tijdens dit huisbezoek informeert de bewindvoerder de schuldenaar over de verplichtingen en inventariseert hij of de schuldenaar bovenmatig boedel heeft. Daarnaast geldt er in de eerste dertien maanden een postblokkade. De postblokkade houdt in dat alle post, die aan de schuldenaar is gericht, eerst naar de bewindvoerder wordt gestuurd. De bewindvoerder mag deze post openmaken om informatie voor de zaak te verzamelen en om te controleren of de schuldenaar zich aan diens verplichtingen houdt.⁴³

Om op een juiste manier te beheren over de boedel, opent de bewindvoerder een boedelrekening en maakt hij verslagen over de voortgang van de regeling.⁴⁴ Ieder half jaar maakt de bewindvoerder een verslag die hij vervolgens naar de rechter-commissaris stuurt. In dit verslag wordt onder andere vermeld of de (financiële) situatie van de schuldenaar is gewijzigd, de schuldenaar heeft voldaan aan zijn boedelafrachten, of er nieuwe schulden zijn ontstaan en of de schuldenaar aan de verplichtingen heeft voldaan. De verslagen worden ter griffie van de rechtbank neergelegd en kunnen door schuldeisers kosteloos worden ingezien.⁴⁵

Omdat het bij schuldsanering gaat om liquidatie van het vermogen van de schuldenaar en verdeling van de opbrengst onder de schuldeisers, moeten ook in een schuldsaneringsprocedure de vorderingsrechten van de schuldeisers worden geverifieerd. De bewindvoerder onderzoekt de betrouwbaarheid van de ingediende vorderingen en stelt vervolgens een lijst op van de door hem voorlopig erkende vorderingen. Als er voldoende boedelsaldo is om tot een uitkering te komen, wordt er een verificatievergadering gehouden. De bewindvoerder stelt hiervan alle bekende schuldeisers op de hoogte en vermeld daarbij tevens wanneer de verificatievergadering zal plaatsvinden. De vorderingen worden tijdens de verificatievergadering door de rechtbank vastgesteld. Gezien er door de schuldeiser weinig belangstelling bleek te zijn voor het bijwonen van een verificatievergadering, is het ook mogelijk om te verifiëren zonder vergadering.⁴⁶

Ter vereffening van de boedelrekening dient de bewindvoerder alle tot de boedel horende goederen om te zetten in geld. Dit betekent dat de schuldenaar zijn bovenmatige boedel moet verkopen ten behoeve van de boedelrekening. Indien de boedel voldoende baten bevat, gaat de bewindvoerder over tot uitkering aan de geverifieerde crediteuren. De hoogte van deze uitkering is afhankelijk van de rang van de betreffende schuldeiser. Zo krijgen preferente crediteuren een twee keer zo hoog percentage ten opzichte van de concurrente crediteuren.⁴⁷ Het honorarium dat de bewindvoerder voor zijn werkzaamheden ontvangt, betreft een boedelschuld en moet worden voldaan voor alle andere schulden van de boedel.⁴⁸

⁴¹ Art. 316 Fw

⁴² Art. 3.3 Recofa-Richtlijnen voor schuldsaneringsregelingen (versie 1 januari 2018)

⁴³ Art. 287 Fw

⁴⁴ Art. 3.2 Recofa-Richtlijnen voor schuldsaneringsregelingen (versie 1 januari 2018)

⁴⁵ Art. 318 Fw

⁴⁶ Art. 328a Fw

⁴⁷ Israël & Pouw 2017, p. 290

⁴⁸ Art. 320 lid 7 Fw

2.5.2 De rechter-commissaris

In het toelatingsvonnis wordt ook een lid van de rechtbank tot rechter-commissaris benoemd. Een dergelijke benoeming is blijkens de memorie van toelichting noodzakelijk vanwege de mogelijke gevolgen van de schuldsaneringsregeling: een schone lei voor de schuldenaar ten koste van de schuldeisers.⁴⁹ Om deze reden heeft de rechter-commissaris de taak om toezicht te houden op de uitvoering van de taken door de bewindvoerder.⁵⁰ De rechter-commissaris houdt toezicht via de verslagen van de bewindvoerder en door middel van de verplichting van de bewindvoerder om voor bepaalde handelingen eerst machtigingen aan te vragen.⁵¹

2.5.3 De schuldenaar

Zodra de wettelijke schuldsaneringsregeling op de schuldenaar van toepassing wordt verklaard, verliest de schuldenaar van rechtswege de beschikking over alle tot de boedel behorende goederen. Dit betekent dat de schuldenaar op verzoek van de bewindvoerder alle goederen moet afgeven die tot de boedel behoren. De goederen waarvan de rechter-commissaris heeft beslist dat de schuldenaar daarover het beheer heeft, hoeft de schuldenaar niet af te dragen.⁵² Hierbij valt te denken aan een voertuig die de schuldenaar nodig heeft voor zijn werk.⁵³ De schuldenaar blijft gedurende de looptijd van de wettelijke schuldenregeling bevoegd om zelfstandig rechtshandelingen te verrichten.⁵⁴ De boedel is echter niet aansprakelijk voor verbintenissen van de schuldenaar nadat de wettelijke schuldsaneringsregeling op hem van toepassing is verklaard, tenzij en voor zover de boedel daardoor is gebaat.⁵⁵

De schuldenaar wordt door toepassing van de wettelijke schuldenregeling in zijn vrijheid beperkt. Zo is er in de eerste dertien maanden van de schuldenregeling een postblokkade van kracht en gelden er gedurende de gehele looptijd meerdere verplichtingen. Ten eerste is de schuldenaar verplicht om de bewindvoerder alle inlichtingen te verschaffen waarvan hij weet of behoort te weten dat deze voor de omvang, het beheer of de vereffening van de boedel van belang zijn. Ten tweede geldt dat de schuldenaar die niet voltijd werkt, verplicht is om te solliciteren. Ten derde dient de schuldenaar maandelijks het bedrag boven het zogenaamde vrij te laten bedrag (hierna: vtlb) af te dragen aan de boedel. Ten vierde geldt dat de schuldenaar geen nieuwe schulden mag maken.⁵⁶ Naast de reeds genoemde verplichtingen die voortvloeien uit de wet, gelden er ook nog een aantal verplichtingen die voortvloeien uit de doelstellingen van de schuldenregeling. Alle uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen worden in het derde hoofdstuk nader toegelicht.

2.5.4 De schuldeiser

Vanaf het moment dat de schuldenaar wordt toegelaten tot de schuldsaneringsregeling, komt er een algemeen beslag te rusten op het vermogen van de schuldenaar. Nadat de regeling van toepassing is verklaard, kunnen de schuldeisers dan ook niets meer ondernemen ten aanzien van de in de boedel vallende goederen. Alle aangevangen executies worden geschorst en gelegde beslagen vervallen. Ook wordt een eventuele gijzeling in het kader van burgerlijke rechtsvordering opgeheven.⁵⁷

⁴⁹ Van Buchem-Spapens & Pouw 2018, p. 189

⁵⁰ Art. 314 lid 1 Fw

⁵¹ Zie bijv. art. 316 lid 2 Fw

⁵² Art. 296 Fw

⁵³ Groot 2019, p. 86

⁵⁴ Art. 297 lid 1 Fw

⁵⁵ Art. 313 jo. art. 24 Fw

⁵⁶ Art. 350 lid 3 sub d Fw

⁵⁷ Art. 301 jo. art. 302 Fw

De schuldeisers die een vordering hebben op de schuldenaar kunnen hun verhaalsrechten uitsluitend uitoefenen door hun vordering ter verificatie in te dienen bij de bewindvoerder. Het is hen niet toegestaan om buiten de boedel om rechtstreeks verhaal te halen bij de schuldenaar. Directe betalingen van de schuldenaar aan de schuldeiser worden nietig verklaard en kunnen als onverschuldigde betaling worden teruggevorderd.⁵⁸ In het geval de schuldenaar tijdens de schuldenregeling een vordering op de schuldeiser verkrijgt, mag de schuldeiser dit niet verreken met de te verifiëren vordering op de boedel.⁵⁹ Als uitzondering op de hoofdregel, dat schuldeisers niets meer kunnen ondernemen ten aanzien van de in de boedel vallende goederen, geldt dat pand- en hypotheekhouders hun rechten kunnen blijven uitoefenen.⁶⁰ Ook het recht op nakoming, ontbinding, schadevergoeding, opschorting, reclame, eigendomsvoorbehoud en retentie kunnen ongehinderd uitgeoefend worden.⁶¹ Tenslotte werkt de schuldenregeling niet ten aanzien van wettelijke studieschulden.⁶²

2.6 Beëindiging van de schuldsaneringsregeling

Als de schuldenaar zich aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen heeft gehouden, eindigt de schuldsaneringsregeling materieel door het verstrijken van de saneringstermijn (doorgaans 36 maanden). Wanneer de schuldsaneringsregeling eindigt door het verstrijken van de saneringstermijn, verstrekt de rechtbank een vonnis waarin wordt opgenomen dat de schuldenaar niet (toerekenbaar) is tekortgeschoten in zijn verplichtingen. Vervolgens wordt door de bewindvoerder een slotuitdelingslijst opgemaakt en ter inzage bij de griffie gelegd. Zodra deze lijst verbindend is verklaard, eindigt de schuldsaneringsregeling formeel. De schuldsaneringsregeling kan ook eindigen zonder gevolg, in een faillissement, een akkoord of tussentijds met eventueel aansluitend een faillissement. Deze manieren worden komen in hoofdstuk 4 uitgebreid aan bod.

2.7 Conclusie

In het geval een natuurlijk persoon in een uitzichtloze schuldenpositie is geraakt, kan hij bij de gemeente schuldhelpverlening aanvragen. De schuldhelpverlenende instantie probeert vervolgens om met de schuldeisers tot een buitengerechtelijke regeling te komen. Als dit mislukt, kan de schuldenaar de rechtbank verzoeken om te worden toegelaten tot de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp). De schuldenaar wordt alleen toegelaten tot de Wsnp als het voldoende aannemelijk is dat hij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van zijn schulden of in een toestand verkeert dat hij heeft opgehouden te betalen. Ook moet hij ten aanzien van het ontstaan of onbetaald laten van zijn schulden, in de afgelopen vijf jaar te goeder trouw zijn geweest. Voorts moet het voldoende aannemelijk zijn dat de hij de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen naar behoren zal nakomen. De schuldenaar wordt niet toegelaten tot de Wsnp als de schuldsaneringsregeling al op hem van toepassing is, of in de afgelopen tien jaar op hem van toepassing is geweest. Het verzoek wordt ook afgewezen als de schuldenaar niet eerst geprobeerd heeft om de schulden buitengerechtelijk op te lossen. Als de schuldenaar wordt toegelaten tot de Wsnp, wordt een bewindvoerder en een rechter-commissaris aangewezen. De bewindvoerder controleert of de schuldenaar zich houdt aan de verplichtingen en is belast met de vereffening van de boedel. De rechter-commissaris houdt toezicht op de uitvoering van de taken van de bewindvoerder. Als de rechtbank van oordeel is dat de schuldenaar zich aan zijn verplichtingen heeft

⁵⁸ Art. 299 jo. art. 306 Fw

⁵⁹ Art. 307 Fw

⁶⁰ Art. 57 Fw

⁶¹ Van Bommel & Dethmers 2015, p. 102

⁶² Art. 299a Fw

gehouden, wordt de schuldenregeling beëindigd vanwege het verstrijken van de saneringstermijn en krijgt de schuldenaar de schone lei.

Hoofdstuk 3: De verplichtingen die gelden in de Wsnp

3.1 Inleiding

Voor zowel de toelating als de (tussentijdse) beëindiging van de wettelijke schuldenregeling is het van belang of de schuldenaar de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen naar behoren zal nakomen of heeft nagekomen. Om deze reden wordt in dit hoofdstuk nader ingegaan op de verplichtingen waaraan de schuldenaar zich gedurende de looptijd van de wettelijke schuldenregeling moet houden. De hieronder toegelichte verplichtingen vloeien voort uit de wet of houden verband met de doelstellingen van de schuldsaneringsregeling.

3.2 Afdrachtsverplichting

Zoals gezegd, verliest de schuldenaar van rechtswege de beschikking over alle tot de boedel behorende goederen zodra hij wordt toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling. Tot de boedel behoort blijkens de Faillissementswet al het vermogen en inkomen van de schuldenaar, met uitzondering van de inboedel (mits niet bovenmatig), de beslagvrije voet en een eventueel nominaal bedrag.⁶³

In de praktijk worden alle (periodieke) inkomsten aan de schuldenaar ter beschikking gesteld. Hij heeft vervolgens de verplichting om alle inkomen boven het vtlb aan de boedel af te dragen. Dit geldt zowel voor de periodieke inkomsten, als voor de belastingteruggaven of de verkrijging uit een erfenis of verzekering.⁶⁴ In het geval de schuldenaar de afdrachtsverplichting niet naar behoren nakomt, kan de wettelijke schuldsaneringsregeling zonder verlening van de schone lei (tussentijds) beëindigd worden.⁶⁵ Om vast te stellen wat de schuldenaar moet afdragen aan de boedel, dient de schuldenaar inzage te geven in zijn privé-betalrekening en is hij verplicht om op verzoek van de bewindvoerder salarisspecificaties te overhandigen. Deze verplichting is tevens van kracht wanneer de post middels de postblokkade eerst bij de bewindvoerder is geweest.

3.3 Inspanningsverplichting

In ruil voor de schone lei, wordt van de schuldenaar verwacht dat hij een zo groot mogelijke bijdrage en inspanning levert om zoveel mogelijk activa in de boedel te brengen.⁶⁶ Dit betekent dat de schuldenaar die een dienstverband heeft, zich tot het uiterste inspent om dat dienstverband te houden. Voor de schuldenaar zonder (voltijds) dienstverband geldt een sollicitatieplicht. De sollicitatieplicht houdt in dat de schuldenaar tenminste vier keer per maand solliciteert op een bestaande vacature. Ook dient hij zich in te schrijven bij het UWV Werkbedrijf en bij drie à vier uitzendbureaus. De schuldenaar kan de rechter-commissaris om ontheffing van de arbeids- en sollicitatieplicht vragen als hij op medische gronden niet in staat wordt geacht om arbeid te verrichten.⁶⁷ Anderzijds kan de inspanningsverplichting ook betekenen dat de schuldenaar een procedure moet starten voor bijvoorbeeld kinderalimentatie of op zoek moet gaan naar een goedkopere woonruimte.⁶⁸ Niet-nakoming van de inspanningsverplichting kan aanleiding zijn om de wettelijke schuldenregeling (tussentijds) te beëindigen zonder verlening van de schone lei.⁶⁹

⁶³ Art. 295 Fw

⁶⁴ Van Bommel & Dethmers 2015, p. 54

⁶⁵ Art. 350 lid 3 sub c Fw

⁶⁶ Kamerstukken II 1992/1993, 22 969, nr. 3, p. 6

⁶⁷ Art. 3.5 Recofa-Richtlijnen voor schuldsaneringsregelingen (versie 1 januari 2018)

⁶⁸ www.roordabewindvoering.nl/wsnpschuldenaar/

⁶⁹ Art. 350 lid 3 sub c Fw

3.4 Inlichtingenverplichting

De schuldenaar is verplicht om gehoor te geven aan de oproep om voor de rechter-commissaris of de bewindvoerder te verschijnen en deze alle inlichtingen te verschaffen.⁷⁰ Op deze wijze kan de rechter-commissaris en de bewindvoerder controleren of de schuldenaar zich houdt aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen. Zo kan van de schuldenaar worden verlangd dat hij de kopieën van de sollicitatiebrieven en de reactie van de werkgever daarop, naar de bewindvoerder opstuurt.⁷¹ Naast de verplichting van de schuldenaar om gehoor te geven aan de oproepen van de rechter-commissaris of de bewindvoerder, geldt blijkens overwegingen van de Hoge Raad ook een spontane inlichtingenverplichting.⁷² Dit houdt in dat de schuldenaar verplicht is om de bewindvoerder de informatie te verschaffen waarvan hij weet of behoort te weten dat zij van belang zijn voor een doeltreffende uitvoering van de schuldenregeling.⁷³ Niet-nakoming van de inlichtingenverplichting kan aanleiding zijn om de wettelijke schuldenregeling (tussentijds) te beëindigen zonder verlening van de schone lei.⁷⁴

3.5 Het niet laten ontstaan van nieuwe schulden

Zoals in het eerste hoofdstuk is te lezen, blijft de schuldenaar bevoegd om zelfstandig rechtshandelingen te verrichten. Dit kan tot gevolg hebben dat de schuldenaar bovenmatige schulden doet laat ontstaan, die binnen de looptijd van de schuldenregeling moeten worden afgelost. Het doen laten ontstaan van bovenmatig nieuwe schulden kan aanleiding zijn om de schuldenregeling (tussentijds) te beëindigen zonder verlening van de schone lei.⁷⁵

3.6 Verplichting toestemming vragen

Op de hoofdregel dat de schuldenaar bevoegd blijft om zelfstandig rechtshandelingen te verrichten, gelden een aantal uitzonderingen. Zo is de schuldenaar verplicht om aan zijn bewindvoerder toestemming te vragen als hij een krediettransactie wil aangaan of een (bovenmatige) gift wil doen.⁷⁶ Ook dient de schuldenaar toestemming te vragen aan zijn bewindvoerder als hij een betalingsregeling wil treffen, van baan wil veranderen, als hij wil verhuizen of (op vakantie) naar het buitenland wil gaan.⁷⁷

3.7 Overige verplichtingen

De schuldenregeling kan ook (tussentijds) en zonder verlening van de schone lei beëindigd worden als de schuldenaar door zijn doen of nalaten de uitvoering van de schuldsaneringsregeling belemmert of frustreert. Blijkens de wetsgeschiedenis kan hierbij gedacht worden aan de schuldenaar die zijn bewindvoerder bedreigt.⁷⁸ Ook het loutere risico op belemmering of frustratie van de uitvoering van de schuldsaneringsregeling is volgens het hof voldoende grond om de schuldsaneringsregeling tussentijds te beëindigen.⁷⁹ Van de schuldenaar kan voorts worden verwacht dat hij wijzigingen doorgeeft in zijn gezinssamenstelling, burgerlijke staat of woonplaats, meewerkt aan een effectieve werking van de postblokkade en de zittingen bezoekt waarvoor hij wordt opgeroepen.⁸⁰

⁷⁰ Art. 327 jo. art. 105 Fw

⁷¹ Art. 3.5 Recofa-Richtlijnen voor schuldsaneringsregelingen (versie 1 januari 2018)

⁷² HR 12 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BI0455

⁷³ Van Bommel & Dethmers 2015, p. 56

⁷⁴ Art. 350 lid 3 sub c Fw

⁷⁵ Art. 350 lid 3 sub d Fw

⁷⁶ Art. 297 Fw

⁷⁷ www.roordabewindvoering.nl/wsnpschuldenaar/

⁷⁸ Kamerstukken II, vergaderjaar 2004-2005, 29 942, nr. 3 p. 35

⁷⁹ Gerechtshof Arnhem 2 april 2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BI0804

⁸⁰ Van Bommel & Dethmers 2015, p. 57

3.8 Conclusie

In ruil voor de schone lei dient de schuldenaar zich zo groot mogelijk in te spannen om zoveel mogelijk baten voor de boedel te verwerven. Dit houdt in dat de schuldenaar zijn uiterste best doet om zijn dienstverband te behouden of solliciteert naar een voltijds dienstverband. Al het inkomen boven het vrij te laten bedrag (vtlb) dient de schuldenaar af te dragen aan de boedel. Van het vtlb dient de schuldenaar rond te komen zonder dat hij nieuwe schulden doet laat ontstaan. De schuldenaar is voorts verplicht om zijn bewindvoerder (spontaan) te informeren over zaken die van belang kunnen zijn voor de schuldsaneringsregeling. Voor bepaalde handelingen, zoals het aangaan van een krediettransactie, dient de schuldenaar de bewindvoerder om toestemming te vragen. Als de schuldenaar zich niet houdt aan de reeds genoemde verplichtingen, of de uitvoering van de schuldsaneringsregeling belemmert, wordt de schuldsaneringsregeling (tussentijds) beëindigd en krijgt de schuldenaar geen schone lei.

Hoofdstuk 4: (Tussentijdse) beëindiging van de Wsnp

4.1 Inleiding

Nu duidelijk is wanneer iemand kan worden toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling en aan welke verplichtingen hij zich moet houden, wordt in dit hoofdstuk nader ingegaan op welke manieren de schuldsaneringsregeling kan eindigen.

Manieren van beëindiging

De schuldsanering kan vijf verschillende manieren eindigen:

1. de reguliere beëindiging (par. 4.2);
2. de vereenvoudigde afwikkeling (par. 4.3);
3. door een akkoord (par. 4.4);
4. door een faillissement (par. 4.5);
5. de tussentijdse beëindiging (met eventueel aansluitend een faillissement) (par. 4.6).

Alleen bij de reguliere beëindiging en de vereenvoudigde afwikkeling kan de rechtbank de schuldenaar een schone lei verlenen. Bij een tussentijdse beëindiging en een faillissement kan dit niet. Als een schuldsanering eindigt vanwege een akkoord, is er geen behoefte aan een schone lei. De schuldeisers zijn dan immers akkoord gegaan met een bepaald bedrag tegen finale kwijting.

4.2 Reguliere beëindiging

Idealiter eindigt de wettelijke schuldenregeling door het verstrijken van de saneringstermijn. De duur van de saneringstermijn is in bijna alle gevallen 36 maanden. In uitzonderlijke gevallen kan de rechter de termijn bij toelating vaststellen op maximaal vijf jaar.⁸¹ Dit kan als de verwijtbaarheid van de ontstane problematische schuldsituatie hier aanleiding toe geeft.⁸² De schuldsaneringsregeling kan ook op verzoek van de bewindvoerder, de schuldenaar of op verzoek van een of meer schuldeisers tussentijds worden verlengd. Hiermee krijgt de schuldenaar de mogelijkheid om alsnog te voldoen aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen.

De schuldsaneringsregeling eindigt formeel door het verbindend worden van de slotuitdelingslijst.⁸³ De bewindvoerder kan de slotuitdelingslijst pas maken nadat het eindvonnis van de rechtbank onherroepelijk is geworden.⁸⁴ De rechtbank bepaalt uiterlijk een maand voor het einde van de saneringstermijn de dag waarop de beëindiging wordt behandeld.⁸⁵ Op de dag van de zitting of uiterlijk op de achtste dag daarna, doet de rechtbank uitspraak of de schuldenaar al dan niet toerekenbaar is tekortgeschoten in de nakoming van de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen. De rechter kan de toerekenbare tekortkoming, gezien haar bijzondere aard of geringe betekenis, buiten beschouwing laten.⁸⁶

Als de rechtbank van oordeel is dat de schuldenaar zijn verplichtingen naar behoren is nagekomen, wordt de schuldenregeling beëindigd met verlening van de schone lei. De schone lei is niet mogelijk als de schuldenaar toerekenbaar is tekortgeschoten in de nakoming van de verplichtingen. De

⁸¹ Art. 349a lid 1 Fw

⁸² HR 28 jan 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO5760

⁸³ Art. 356 lid 2 Fw

⁸⁴ Art. 356 jo art. 354 fw

⁸⁵ Art. 352 Fw

⁸⁶ Art. 354 Fw

beëindiging van de schuldsaneringsregeling wordt gepubliceerd in de Staatscourant en in het Insolventieregister.⁸⁷

4.3 Vereenvoudigde afwikkeling

De rechtbank kan op voordracht van de rechter-commissaris of op verzoek van de bewindvoerder of schuldenaar een dag bepalen voor de zitting waarop de vroegtijdige beëindiging van de schuldsaneringsregeling wordt behandeld. Dit kan alleen als er nog geen dag is bepaald voor de verificatievergadering en er minstens een jaar is verstreken na de uitspraak tot toepassing van de schuldsaneringsregeling. Bij de voordracht of het verzoek tot vroegtijdige beëindiging van de schuldenregeling dient een verklaring van de bewindvoerder te worden meegestuurd. Hieruit moet blijken dat er geen verwachting bestaat dat de schuldenaar aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen kan voldoen. Te denken valt aan gepensioneerden zonder aanvullend pensioen of aan blijvend arbeidsongeschikte mensen met een lage uitkering.⁸⁸ In deze gevallen heeft voortzetting van de schuldsaneringsregeling geen zin.

Vanzelfsprekend geldt ook bij deze wijze van beëindiging het vereiste dat er geen omstandigheden aanwezig mogen zijn die aanleiding kunnen geven om de schuldenregeling tussentijds te beëindigen. Dit wil zeggen dat de schuldenaar naar behoren heeft moeten meewerken aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen.⁸⁹ De rechtbank kan haar beslissing aanhouden voor nader onderzoek om na te gaan of er voldoende aanleiding bestaat om de schuldsaneringsregeling vroegtijdig te beëindigen.⁹⁰ Ook bij de vereenvoudigde afwikkeling is het rechtsgevolg van de schone lei van toepassing en moet de uitspraak op de gebruikelijke wijze worden gepubliceerd.⁹¹

4.4 Akkoord

De schuldenaar mag tijdens de wettelijke schuldsaneringsregeling een akkoord aanbieden aan zijn schuldeisers.⁹² Bij een akkoord biedt de schuldenaar zijn schuldeisers een bepaald bedrag aan tegen finale kwijting. Als alle schuldeisers het akkoord accepteren, wordt er een zitting gepland bij de rechtbank. Na goedkeuring (homologatie) door de rechter en het verstrijken van de beroepstermijn, eindigt de wettelijke schuldsaneringsregeling en kan de bewindvoerder de boedel vereffenen.⁹³

4.5 Faillissement

De schuldenaar die tijdens de toepassing van de schuldsaneringsregeling nieuwe schulden laat ontstaan, kan op verzoek van de schuldeisers voor deze schulden failliet worden verklaard. Als de schuldenaar failliet wordt verklaard, eindigt de toepassing van de schuldsaneringsregeling van rechtswege.⁹⁴

4.6 Tussentijdse beëindiging (met eventueel aansluitend een faillissement)

Zoals gezegd, dient de rechtbank zich bij het einde van de saneringstermijn te buigen over de vraag of de schuldenaar al dan niet verwijtbaar tekort is geschoten in de nakoming van de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen. Alleen in het geval de schuldenaar niet verwijtbaar is tekortgeschoten in de nakoming van diens verplichtingen, of de niet-nakoming buiten

⁸⁷ Art. 356 lid 2 Fw

⁸⁸ Van Bommel & Dethmers 2015, p. 178

⁸⁹ Art. 354a Fw

⁹⁰ Polak & Pannevis 2014, p. 462

⁹¹ Van Bommel & Dethmers 2015, p. 179

⁹² Art. 329 lid 1 Fw

⁹³ <https://www.bureauwsnp.nl/voor-burgers/veelgestelde-vragen/uitleg-akkoord>

⁹⁴ Art. 312 Fw

beschouwing kan worden gelaten, wordt de schone lei verleend. Tussentijds is het voldoen aan diezelfde verplichtingen een voorwaarde om de schuldsaneringsregeling voort te zetten. In het geval de schuldenaar niet voldoet aan zijn verplichtingen, kan rechtbank de schuldsanering tussentijds beëindigen op voordracht van de rechter-commissaris of op verzoek van de bewindvoerder, van de schuldenaar dan wel van een of meer schuldeisers. De rechtbank kan de schuldsaneringsregeling ook ambtshalve beëindigen.⁹⁵ Alvorens de rechtbank de beslissing neemt om de schuldenregeling al dan niet te beëindigen, wordt de schuldenaar opgeroepen om te worden gehoord. Als de schuldeiser het verzoek heeft ingediend om de schuldenregeling te beëindigen, wordt ook hij opgeroepen.

Indien de schuldsaneringsregeling wordt beëindigd omdat de vorderingen ten aanzien waarvan de schuldsaneringsregeling werkt, zijn voldaan of de schuldenaar in staat wordt geacht zijn betalingen te hervatten, eindigt de schuldsanering nadat het beëindigingsvonnis onherroepelijk is geworden. Als de schuldenregeling wordt beëindigd doordat de schuldenaar zijn verplichtingen niet nakomt, nieuwe schulden maakt, tracht zijn schuldeisers te benadelen of spijt krijgt van de schuldenregeling, kan de regeling worden omgezet in een faillissement. Hetzelfde gebeurt in het geval er feiten en omstandigheden bekend worden die op het tijdstip van indiening van het toelatingsverzoek reeds bestonden en aanleiding zouden zijn om de schuldenregeling af te wijzen.

Een tussentijdse beëindiging van de schuldsaneringsregeling lijkt op het eerste gezicht gunstig voor de schuldeiser. De schuldenaar krijgt immers geen schone lei en de vorderingen zijn daarmee gewoon weer opeisbaar. Toch blijkt uit de praktijk dat ook schuldeisers baat hebben bij een succesvol verloop van de schuldsaneringsregeling. In 2008 zijn enkele wijzigingen doorgevoerd in de Wsnp. Zo kunnen schuldenaren waarvan de schuldsaneringsregeling tussentijds beëindigd wordt, alleen nog failliet worden verklaard indien er voldoende boedelsaldo is.⁹⁶ Als dit niet het geval is, wordt de schuldsaneringsregeling beëindigd 'zonder gevolg' maar biedt de schuldenaar geen enkel verhaal, terwijl de schuldenlast is toegenomen. Ook zijn schuldeisers over het algemeen niet gebaat wanneer een schuldsaneringsregeling wordt omgezet in een faillissement. In een faillissement geldt immers een andere rangorde, die bepaald dat preferente schuldeisers met voorrang op concurrente schuldeisers worden betaald.

Indien de schuldenaar is toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling is de schuldeiser dus het meest gebaat wanneer deze regeling ook succesvol wordt afgerond. De kans dat ze nog iets van hun vordering terug zullen zien is dan het groots. Bij schuldsaneringen die resulteren in een schone lei wordt gemiddeld 26% van de totale schuldenlast afbetaald.⁹⁷

4.7 Conclusie

Idealiter eindigt schuldsaneringsregeling door het verstrijken van de saneringstermijn. Alleen wanneer de schuldsaneringsregeling eindigt door het verstrijken van de saneringstermijn, kan aan de schuldenaar de schone lei worden toegekend. De saneringstermijn is vastgesteld op drie jaar, maar kan door de rechter worden verkort tot minimaal één jaar of worden verlengd tot maximaal vijf jaar. De rechter verkort de regeling in het geval voortzetting daarvan geen zin heeft. Hierbij valt te denken aan gepensioneerden zonder aanvullend pensioen of blijvend arbeidsongeschikten met een lage uitkering. De rechter verlengt de regeling als de verwijtbaarheid van de ontstane problematische schuldsituatie hier aanleiding toe geeft of om de schuldenaar een tweede kans te geven om de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen correct na te komen. Als de schuldenregeling wordt beëindigd doordat de schuldenaar zijn verplichtingen niet nakomt, nieuwe

⁹⁵ Art. 350 lid 1 Fw

⁹⁶ Monitor Wsnp, vijftiende meting over het jaar 2019, p. 31.

⁹⁷ Monitor Wsnp, achtste meting over het jaar 2011, p. 53.

schulden maakt, tracht zijn schuldeisers te benadelen of spijt krijgt van de schuldenregeling, kan de regeling van omgezet in een faillissement. Hetzelfde gebeurt in het geval er feiten en omstandigheden bekend worden die op het tijdstip van indiening van het toelatingsverzoek reeds bestonden en aanleiding zouden zijn om de schuldenregeling af te wijzen. De schuldsaneringsregeling eindigt ook in een faillissement als schuldenaar failliet wordt verklaard ter zake van vorderingen ten aanzien waarvan de schuldsaneringsregeling niet werkt. De schuldenaar kan op elk moment in de regeling trachten om met zijn schuldeisers tot een akkoord te komen. Als alle schuldeisers hiermee instemmen en de rechter het akkoord heeft goedgekeurd, eindigt de schuldsaneringsregeling na het verstrijken van de beroepstermijn. Hoewel een (tussentijdse) beëindiging zonder schone lei op het eerste gezicht gunstig lijkt voor schuldeisers, blijkt uit de praktijk dat ook schuldeisers baat hebben bij een succesvol verloop van de schuldsaneringsregeling. Bij een faillissement geldt immers een andere rangorde, waardoor preferente schuldeisers met voorrang op concurrente schuldeisers worden uitbetaald. Hierdoor krijgen concurrente schuldeisers weinig tot geen uitkering in een faillissement. Bij schuldsaneringen die resulteren in een schone lei, wordt gemiddeld 26% van de totale schuldenlast afbetaald.

Hoofdstuk 5: Resultaten van de jurisprudentieanalyse

5.1 Inleiding

Als de wettelijke schuldsaneringsregeling (tussentijds) wordt beëindigd zonder verlening van de schone lei, heeft de schuldenaar gedurende acht dagen na de dag van de uitspraak het recht van hoger beroep.⁹⁸ In dit hoofdstuk wordt duidelijk op welke gronden het vonnis in eerste aanleg in hoger beroep al dan niet wordt vernietigd. Ten behoeve van de beantwoording van deze vraag zijn twintig uitspraken van gerechtshoven geanalyseerd. Uit de geanalyseerde uitspraken zijn de vijf onderstaande topics gedestilleerd op basis waarvan het hof tot het oordeel kwam om het vonnis in eerste aanleg al dan niet te vernietigen.

- Lichamelijke en/of psychische gesteldheid (par. 5.2)
- Waarschuwingen en aansporingen (par. 5.3)
- Saneringsgezinde houding (par. 5.4)
- Tekortkomingen herstellen (par. 5.5)
- Aard, omvang en verwijtbaarheid (par. 5.6)

5.2 Lichamelijke en/of psychische gesteldheid

In de uitspraken 1, 2, 8, 14, 10, 16 en 17 werd door de schuldenaar aangevoerd dat zijn lichamelijke en/of psychische gesteldheid de oorzaak waren voor het niet nakomen van de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen. In de uitspraken 1, 8, 14, 16 en 17 kon de schuldenaar dit echter niet met medische stukken onderbouwen en derhalve ook niet aannemelijk maken. In uitspraak 2 waren de medische stukken wel aanwezig, maar leidde dit niet tot de conclusie dat de tekortkoming van de sollicitatieverplichting verschoonbaar moest worden geacht. Hierbij speelde mee dat de schuldenaar niet had geprobeerd om minder belastend werk te vinden. Dit blijkt onder meer uit rechtsoverweging 3.6.

'Het hof ziet in de overgelegde medische informatie geen aanleiding voor de conclusie dat de schending van de sollicitatieplicht gedurende de gehele regeling door de lichamelijke klachten van [appellante] verschoonbaar moet worden geacht. Daarbij betreft het hof dat [appellant] niet heeft geprobeerd ander werk te zoeken, wat lichamelijk minder belastend is dan de schoonmaakwerkzaamheden die zij momenteel verricht.'

In uitspraak 10 waren de medische stukken ook aanwezig, maar kwam het hof eveneens tot het oordeel dat de tekortkoming niet verschoonbaar moest worden geacht. Deze keer vanwege het ontbreken van een beslissend causaal verband tussen de psychische problemen en de handelwijze als gevolg waarvan de tekortkoming is ontstaan. Dit blijkt uit rechtsoverweging 3.9.2.

'Het hof is evenwel van oordeel dat niet gebleken is van een beslissend causaal verband tussen de psychische problemen van [appellant] en zijn handelwijze waardoor er tijdens de, verlengde, looptijd van de toepassing van de schuldsaneringsregeling nieuwe bovenmatige schulden zijn ontstaan. Uit de overgelegde verklaring van de behandelend psychiater van 22 november 2018 blijkt zulks immers niet, al sluit de psychiater niet uit dat de psychische problemen mogelijk deels hebben bijgedragen aan de door [appellant] gemaakte keuzes.'

Tussenconclusie: uit de analyse kan niet goed worden geconcludeerd of het hebben van lichamelijke en/of psychische klachten tot een vernietiging van het vonnis in eerste aanleg kan leiden. Wel kan uit de analyse worden geconcludeerd dat als de schuldenaar aanvoert dat hij als gevolg van lichamelijke

⁹⁸ Art. 351 jo. art. 355 Fw

klachten is tekortgeschoten in de verplichtingen, hij dit met medische stukken moet onderbouwen. Als de schuldenaar aanvoert dat de tekortkomingen is te wijten aan psychische klachten, moet uit de medische stukken eveneens blijken dat er een beslissend causaal verband is tussen de psychische problemen en de handelwijze als gevolg waarvan de tekortkoming is ontstaan.

5.3 Waarschuwingen en aansporingen

Ondanks de schuldenaar tijdens het huisbezoek wordt gewezen op zijn verplichtingen en ook bij het toelatingsverzoek aannemelijk moet maken dat hij de verplichtingen naar behoren zal nakomen, kan het voorkomen dat de schuldenaar de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichting niet nakomt. Wanneer de schuldenaar de verplichtingen niet nakomt, wordt hij door de bewindvoerder of rechter-commissaris gewaarschuwd en gewezen op de mogelijke gevolgen zodat de schuldenregeling alsnog succesvol kan worden doorlopen. In de uitspraken 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10 werd het vonnis in eerste aanleg bekrachtigd. Hierbij woog mee dat de schuldenaar meermalen gewaarschuwd en aangespoord was om de verplichtingen naar behoren na te komen. Dat het gerechtshof het zwaar laat meewegen dat de schuldenaar meermalen is gewaarschuwd, blijkt onder meer uit de rechtsoverwegingen 5 en 7 van uitspraak 8.

5. *Nadat eerst in het kader van de toelating tot de schuldsaneringsregeling de daaraan verbonden verplichtingen aan hem waren voorgehouden en hij daar vervolgens ook door de bewindvoerder bij herhaling op is gewezen (bij gelegenheid van het huisbezoek, per brief en in de verslagen), is, vanwege de niettemin geconstateerde tekortkomingen, door de bewindvoerder een verzoek strekkende tot tussentijdse beëindiging van de schuldsaneringsregeling ingediend. Die tussentijdse beëindiging is bij vonnis van de rechtbank van 21 oktober 2016 geweigerd, onder gelijktijdige verlenging van de schuldsaneringsregeling met twee jaar, zodat [appellant] onder meer de tekortkoming in de nakoming van de sollicitatieverplichting kon compenseren. Deze waarschuwing ten spijt is het wederom misgegaan.*
7. *'Daarbij speelt een belangrijke rol dat [appellant] al een extra kans heeft gekregen om alsnog aan zijn verplichtingen te voldoen door de verlenging van de schuldsaneringsregeling met 24 maanden. Die kans heeft hij onbenut gelaten, terwijl niet aannemelijk is geworden dat hem dit redelijkerwijs niet kan worden tegengeworpen.*

Eerdere waarschuwingen en aansporingen leiden niet altijd tot het oordeel om het vonnis in eerste aanleg te bekrachtigen. Zo werd het vonnis in eerste aanleg in de uitspraken 14, 16, 17, 18 en 19 vernietigd, terwijl ook deze schuldenaren meermalen waren gewaarschuwd en aangespoord om de verplichtingen na te komen. Het hof kwam in deze uitspraken tot dit oordeel omdat:

- Voortzetting in het belang van de schuldeisers was (uitspraak 14);
- De schuldenaar blijf gaf te beschikken over een saneringsgezinde houding (uitspraak 18) of;
- De schuldenaar met een plan van aanpak kon aantonen dat de verplichtingen (eventueel met een verlenging) konden worden hersteld (o.a. uitspraak 16).

Tussenconclusie: uit de analyse kan worden geconcludeerd dat het hof eerder geneigd is het vonnis in eerste aanleg te bekrachtigen als de schuldenaar meermalen is gewaarschuwd of van de rechtbank al een tweede kans heeft gekregen. Ondanks herhaaldelijke waarschuwingen, kan het hof het vonnis in eerste aanleg vernietigen als voortzetting in het belang is van de schuldeisers, de schuldenaar blijf geeft te beschikken over een saneringsgezinde houding of in het geval de schuldenaar de tekortkomingen kan herstellen. Hieruit kan de conclusie worden getrokken dat de saneringsgezinde

houding en de vraag of de schuldenaar de tekortkomingen kan herstellen, van groter belang is dan de vraag of de schuldenaar al dan niet meerdere gewaarschuwd is.

5.4 Saneringsgezinde houding

Hoewel de term 'saneringsgezinde houding' niet voortvloeit uit de wet, blijkt uit de analyse dat de saneringsgezinde houding van de schuldenaar van groot belang is bij de afweging om het vonnis in eerste aanleg al dan niet te vernietigen. De (saneringsgezinde) houding van de schuldenaar hangt nauw samen met de overige topics en komt derhalve in meer of mindere mate in elke uitspraak aan bod. Van een saneringsgezinde houding is geen sprake als de schuldenaar de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen niet naar behoren nakomt of geen verbetering toont nadat hij de bewindvoerder of de rechter-commissaris is gewaarschuwd (zie o.a. uitspraak 2, 4, 5, 6, 8 en 9). De saneringsgezinde houding ontbreekt ook als de schuldenaar bewust probeert de bewindvoerder te misleiden of tracht de schuldeisers te benadelen. Dit blijkt onder meer uit rechtsoverweging 3.9.3. van uitspraak 10.

'Gelet op de hierboven geschetste feiten en omstandigheden is het hof van oordeel dat [appellant] bewust heeft getracht de bewindvoerder en de beschermingsbewindvoerder te misleiden en daarnaast zijn schuldeisers heeft benadeeld. Door deze laakbare handelwijze heeft [appellant] er niet bepaald blijk van gegeven over een saneringsgezinde houding te beschikken.'

Van een saneringsgezinde houding is evenmin sprake als de schuldenaar een misdrijf pleegt (zie uitspraak 1 en 7). Het plegen van een misdrijf druist immers in tegen het wezen en de doelstelling van de schuldsaneringsregeling en geeft derhalve voldoende aanleiding voor een tussentijdse beëindiging. Dit blijkt onder meer uit rechtsoverweging 3.9.4. van uitspraak 1.

'Het hof is van oordeel dat het plegen van misdrijven gedurende de looptijd van de schuldsaneringsregeling in strijd is met het wezen en de doelstellingen van deze regeling. De schuldsaneringsregeling is er immers mede op gericht te komen tot een balans tussen inkomsten en uitgaven en het aanpakken van de oorzaken van het ontstaan van de schulden. Het plegen van misdrijven druist daar recht tegenin en reeds op grond daarvan is het hof van oordeel dat [appellant] zijn voor hem uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen niet is nagekomen.'

Als de schuldenaar inziet dat hij tekort is geschoten in de nakoming van de verplichtingen en verbetering belooft, geeft hij blijk te beschikken over een saneringsgezinde houding (zie o.a. uitspraak 18). Van een saneringsgezinde houding is ook sprake als de schuldenaar hulp inschakelt. Hierdoor is het aannemelijker dat de schuldenaar zich in de toekomst wel zal houden aan de verplichtingen. Dit blijkt onder meer uit rechtsoverweging 3.10.3 van uitspraak 17.

'Daar komt bij dat over [appellant] inmiddels bij beschikking van de rechtbank het mentorschap is ingesteld, zodat zij zich ondersteund weet door een mentor, formeel [de vennootschap], die haar bij het nakomen van de voor haar uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen, waaronder met name ook de sollicitatieverplichting, terzijde zal staan.'

Tussenconclusie: uit de analyse kan worden geconcludeerd dat de (saneringsgezinde) houding van de schuldenaar van groot belang is bij de afweging van het hof om het vonnis in eerste aanleg al dan niet te vernietigen. Van een saneringsgezinde houding is geen sprake als de schuldenaar de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen niet nakomt of zich niks aantrekt van de waarschuwingen van de bewindvoerder of de rechter-commissaris. Het plegen van een misdrijf, het

misleiden van de bewindvoerder of het benadelen van schuldeisers getuigt evenmin van een saneringsgezinde houding en geeft aanleiding om het vonnis in eerste aanleg te bekrachtigen.

Het hof is eerder geneigd het vonnis in eerste aanleg te vernietigen als er wel sprake is van een saneringsgezinde houding. Er is sprake van een saneringsgezinde houding als de schuldenaar inziend dat hij in de nakoming van de verplichtingen tekort is geschoten en beterschap belooft. De schuldenaar geeft ook blijk te beschikken over een saneringsgezinde houding als hij hulp inschakelt. Door het inschakelen van hulp wordt het immers aannemelijker dat de schuldenaar zich in de toekomst wel zal houden aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen.

Uit bovenstaande kan worden geconcludeerd dat het hof het vonnis in eerste aanleg alleen vernietigt als de schuldenaar laat zien dat hij beschikt over een saneringsgezinde houding. De saneringsgezinde houding is immers een veelomvattend begrip en gaat onder meer over het vertrouwen in de schuldenaar en de vraag of hij de verplichtingen kan en zal herstellen.

5.5 Tekortkomingen herstellen

Zoals gezegd wordt de wettelijke schuldsaneringsregeling (tussentijds) beëindigd als de schuldenaar de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen niet nakomt. De schuldenaar waarvan de schuldsaneringsregeling (tussentijds) is beëindigd, kan in hoger beroep gaan en ter zitting aanvoeren dat hij de tekortkomingen (eventueel in de verlengde termijn) kan herstellen. In het geval de tekortkoming bestaat uit een boedelachterstand of een nieuwe schuld, dient de schuldenaar dit aannemelijk te maken met een realistisch en financieel deugdelijk onderbouwd plan van aanpak. Dit blijkt onder andere uit rechtsoverweging 3.8.4. van uitspraak 9.

‘Vast staat wel dat [appellant] en [appellante] met betrekking tot het gedurende een eventuele verlenging van hun schuldsaneringsregelingen volledig inlopen van deze boedelachterstand in eerste aanleg noch hoger beroep een realistisch en financieel deugdelijk onderbouwd plan van aanpak hebben overgelegd. Er is hiertoe feitelijk in het geheel geen plan van aanpak overgelegd.’

Daarbij komt dat de tekortkoming in beginsel niet gecompenseerd mag worden door betaling door een derde. Dit blijkt onder andere uit rechtsoverweging 3.9.4. van uitspraak 1.

‘Daarenboven verdragen schenkingen voor inlossing van de boedelachterstand zich in principe niet met de artikel 295 lid 2 Fw opgenomen verplichting van de schuldenaar zelf van zijn inkomen maandelijks afdrachten te doen tot de grens van het in deze te bepalen vrij te laten bedrag. Deze verplichting kan naar het oordeel van het hof in beginsel niet worden “afgekocht” door derden daargelaten nog, dat zodoende in de schuldsaneringsregeling een ongewenste tweedeling ontstaan doordat de ene saniet wél maar de andere saniet niét op schenkingen kan rekenen.’

Compensatie van de tekortkoming door betaling door derde kan wel in bijzondere omstandigheden. Hiervan is bijvoorbeeld sprake als de wettelijke schuldsaneringsregeling op een echtpaar van toepassing is en de achterstand qua omvang beperkt is. Dit blijkt onder andere uit rechtsoverweging 3.8.4.1. van uitspraak 15.

‘Deze qua omvang beperkte achterstand kan in de bijzondere omstandigheden van dit geval evenwel worden gecompenseerd vanuit het boedeloverschot van [appellant], nu hun schuldsaneringen bijzonder zijn verweven en in het bijzonder hun respectieve vtlb’s op elkaar zijn afgestemd.’

In de uitspraken 1, 7, 9 en 10 werd het beëindigingsvonnis bekrachtigd omdat de schuldenaar geen plan van aanpak had overgelegd waaruit bleek dat ze de tekortkomingen zelf konden herstellen. In de uitspraken 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 en 20 werd het beëindigingsvonnis vernietigd omdat de schuldenaar het hof (met een plan van aanpak) kon overtuigen dat de tekortkoming (eventueel in de verlengde periode) kon worden hersteld of inmiddels hersteld was.

Tussenconclusie: geconcludeerd kan worden dat de vraag of de schuldenaar de tekortkomingen kan herstellen, het verschil kan maken tussen een vernietiging of bekrachtiging van het vonnis in eerste aanleg. Alleen wanneer de schuldenaar de tekortkomingen kan herstellen, zal het hof de schuldenaar een tweede kans willen geven. Daarnaast dient het hof er ook voldoende vertrouwen in te hebben dat de schuldenaar de afspraken uit het plan van aanpak zal nakomen. Het vertrouwen zal minder sterk aanwezig zijn als de schuldenaar meermalen is gewaarschuwd en aangespoord. Tevens kan worden geconcludeerd dat als de tekortkoming bestaat uit een boedelachterstand of een nieuwe schuld, de schuldenaar alleen met een realistisch en financieel deugdelijk onderbouwd plan van aanpak aannemelijk kan maken dat de tekortkoming kan worden hersteld.

5.6 Aard, omvang en verwijtbaarheid

De aard, omvang en verwijtbaarheid weegt in elke uitspraak mee bij de overweging van het hof om het vonnis in eerste aanleg al dan niet te vernietigen en hangt, evenals de saneringsgezinde houding, nauw samen met de overige topics. In de uitspraken 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9 en 10 oordeelde het hof dat de tekortkomingen dusdanig ernstig waren dat aan de schuldenaar geen schone lei kon worden toegekend. Het hof kwam onder andere tot dit oordeel in uitspraak 6, waar de schuldenaar stelselmatig in de nakoming van de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen was tekortgeschoten. In de uitspraken 11 en 20 oordeelde het hof dat de schuldenaar, ondanks de tekortkomingen, de schone lei kreeg. Het hof kan tot dit oordeel komen als de tekortkoming niet aan de schuldenaar kan worden toegerekend. Wanneer er sprake is van een niet toerekenbare tekortkoming, blijkt onder andere uit rechtsoverweging 2.4. van uitspraak 20 waarbij het hof het volgende overwoog.

'Gelet op de intensieve mantelzorg die [appellante 2] gedurende de schuldsaneringsregeling aan haar ernstig zieke, inmiddels overleden, echtgenoot [appellant 1] heeft gegeven en de omstandigheid dat het totaalbedrag aan nieuwe schulden gering is, komt het hof tot de conclusie dat [appellante 2] niet toerekenbaar is tekortgeschoten in de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen (artikel 354 lid 1 Fw).'

De rechtbank kan de schuldenaar ook de schone lei verlenen in het geval de tekortkoming, gezien haar bijzondere aard of geringe betekenis, buiten beschouwing kan worden gelaten. Het hof oordeelde in uitspraak 11 dat de schuldenaar de schone lei kreeg omdat de tekortkoming, gezien haar geringe betekenis, buiten beschouwing kon worden gelaten. In deze zaak bleek dat de schuldenaar niet vier, maar slechts tweeënhalve maand in gebreke is gebleven met het nakomen van zijn sollicitatieverplichting. Daarbij kwam dat de schuldenaar gedurende de periode waarin hij op grond van medische problematiek ontheven was van de sollicitatieverplichting, een re-integratietraject volgde en zelfs een jaar fulltime heeft gewerkt.

Tussenconclusie: uit de analyse kan worden geconcludeerd dat de aard, omvang en verwijtbaarheid van de tekortkoming in elke zaak meeweegt bij de beslissing om het vonnis in eerste aanleg al dan niet te vernietigen. Als de verplichtingen structureel niet zijn nagekomen zal het hof eerder tot de conclusie komen dat de regeling beëindigd moet worden, dan wanneer de schuldenaar slechts een paar maanden heeft verzuimd in één van de verplichtingen. Het hof kan daarnaast ook tot het oordeel komen dat aan de schuldenaar de schone lei wordt toegekend, ondanks hij in de

verplichtingen is tekortgeschoten. Het hof kan tot dit oordeel komen als de tekortkoming niet aan de schuldenaar kan worden toegerekend of in het geval de tekortkoming, gezien haar bijzondere aard of geringe betekenis, buiten beschouwing kan worden gelaten. Dit blijkt tevens uit hoofdstuk 4.2.

5.7 Conclusie

Als de schuldenaar de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen niet nakomt, en de schuldenregeling als gevolg daarvan (tussentijds) wordt beëindigd zonder verlening van de schone lei, heeft de schuldenaar het recht om in hoger beroep te gaan. Uit de jurisprudentieanalyse kan worden geconcludeerd dat als de schuldenaar aanvoert dat hij als gevolg van lichamelijke klachten is tekortgeschoten in de verplichtingen, hij dit met medische stukken moet onderbouwen. Als de schuldenaar aanvoert dat de tekortkomingen is te wijten aan psychische klachten, moet uit de medische stukken eveneens blijken dat er een beslissend causaal verband is tussen de psychische problemen en de handelwijze als gevolg waarvan de tekortkoming is ontstaan. Daarnaast kan de conclusie worden getrokken dat het hof het zwaar aanrekent als de schuldenaar meermalen is gewaarschuwd of is aangespoord zijn verplichtingen naar behoren na te komen. Ook de (saneringsgezinde) houding van de schuldenaar en de vraag of de schuldenaar de tekortkomingen kan herstellen, is van groot belang bij de afweging om het vonnis in eerste aanleg al dan niet te vernietigen. Tot slot wordt gekeken naar de aard, omvang en verwijtbaarheid van de tekortkoming(en).

Hoofdstuk 6: Conclusie

Het doel van dit onderzoek is om Kwartier Advocaten middels een adviesnota kennis en inzicht te verschaffen over de gronden waarop een hoger beroep na (tussentijdse) beëindiging van de wettelijke schuldsaneringsregeling al dan niet leidt tot een vernietiging van het vonnis in eerste aanleg. De centrale vraag van dit onderzoek luidt als volgt:

‘Welk advies kan aan Kwartier Advocaten worden verschaft over de kans van slagen van het hoger beroep na (tussentijdse) beëindiging van de wettelijke schuldsaneringsregeling zonder verkrijging van de schone lei, blijkens de literatuur, wet- en regelgeving en jurisprudentieonderzoek?’

Alvorens antwoord gegeven wordt op de centrale vraag, wordt eerst kort uitgezet wanneer een natuurlijk persoon een beroep kan doen op de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) en in welk geval de Wsnp (tussentijds) beëindigd wordt zonder dat de schuldenaar de schone lei krijgt.

Een natuurlijk persoon die in een uitzichtloze schuldenpositie is geraakt, kan bij de gemeente schuldhelpverlening aanvragen. Als onderdeel van de schuldhelpverlening probeert de gemeente om met de schuldeisers tot een buitengerechtelijke schuldenregeling te komen. Als dit mislukt, kan de schuldenaar de rechtbank verzoeken om te worden toegelaten tot de Wsnp. Het verzoek om te worden toegelaten tot de Wsnp wordt toegewezen als de schuldenaar voldoet aan de toelatingseisen en er geen redenen zijn om het verzoek af te wijzen.

Als de schuldenaar wordt toegelaten tot de Wsnp, dient hij zich gedurende een periode van drie jaar zo groot mogelijk in te spannen om zoveel mogelijk baten voor de boedel te verwerven. Het inkomen van de schuldenaar wordt tot een minimum beperkt en het vermogen van de schuldenaar wordt geliquideerd. Verder wordt van de schuldenaar verwacht dat hij zijn uiterste best doet om zijn dienstverband te behouden of solliciteert naar een voltijds dienstverband. De schuldenaar moet rondkomen van het vrij te laten bedrag, zonder dat hij nieuwe schulden doet laat ontstaan. Ook is hij verplicht om de bewindvoerder (spontaan) te informeren over zaken die van belang kunnen zijn voor de schuldsaneringsregeling en dient hij de bewindvoerder voor bepaalde handelingen om toestemming te vragen.

In het geval de schuldenaar zich houdt aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen, eindigt de schuldsaneringsregeling door het verstrijken van de saneringstermijn. De schuldenaar krijgt dan de schone lei, wat inhoudt dat de overige vorderingen niet langer in rechte afdwingbaar zijn. Als de schuldenaar zich niet houdt aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen, wordt de schuldsaneringsregeling (tussentijds) beëindigd zonder dat aan de schuldenaar de schone lei wordt verleend. De schuldenaar heeft vervolgens acht dagen de tijd om tegen het beëindigingsvonnis in hoger beroep te gaan.

Als de schuldenaar het niet eens is met de uitspraak van de rechtbank, kan hij zich wenden tot een advocaat met de vraag om namens hem hoger beroep in te stellen. Op basis van het jurisprudentieonderzoek kunnen een aantal conclusies worden getrokken over de kans van slagen van het hoger beroep na (tussentijdse) beëindiging van de wettelijke schuldsaneringsregeling zonder verkrijging van de schone lei.

Gebleken is dat de kans van slagen van het hoger beroep nihil is, als de schuldenaar zonder medische stukken aanvoert dat hij als gevolg van zijn lichamelijke klachten in de verplichtingen is tekortgeschoten. De kans dat het hoger beroep slaagt is eveneens nihil als de schuldenaar aanvoert dat de tekortkomingen is te wijten aan psychische problemen, maar uit de medische stukken niet

blijkt dat er een beslissend causaal verband is tussen de psychische problemen en de handelwijze als gevolg waarvan de tekortkoming is ontstaan.

De kans dat het hoger beroep slaagt is gering als de tekortkomingen het gevolg is van het plegen van een misdrijf. Het plegen van een misdrijf druist immers in tegen het wezen en de doelstellingen van de Wsnp en geeft alleen al voldoende aanleiding om de schuldsaneringsregeling te beëindigen.

De kans dat het hoger beroep slaagt is wél aanwezig als de schuldenaar blijkt geeft te beschikken over een saneringsgezinde houding. Als onderdeel van de saneringsgezinde houding dient de schuldenaar aannemelijk te maken dat hij de verplichtingen in de toekomst naar behoren zal nakomen. Als de tekortkoming bestaat uit een boedelachterstand of een nieuwe schuld, zal het hoger beroep alleen slagen als de schuldenaar met een realistisch en financieel deugdelijk onderbouwd plan van aanpak kan aantonen dat hij de tekortkomingen zelf kan herstellen. De saneringsgezinde houding houdt ook in dat de schuldenaar verbetering heeft getoond of verbetering belooft nadat hij door de rechtbank is gewaarschuwd. Als de schuldenaar al eens eerder een tweede kans heeft gekregen van het hof, is de kans dat het hoger beroep slaagt zeer klein.

Het hof kan het vonnis in eerste aanleg vernietigen en de schuldenaar alsnog de schone lei toekennen als de bijzondere omstandigheden van de schuldenaar hier aanleiding voor geeft. Uit de analyse is gebleken dat dit zelden wordt aangenomen. Alleen in zeer uitzonderlijke gevallen waarbij de tekortkomingen gering zijn, is de kans aanwezig dat het hof het vonnis in eerste aanleg vernietigen.

Eindconclusie

Omdat de ene zaak niet met de andere te vergelijken is, is het lastig om een eenduidig advies te geven over de kans van slagen van het hoger beroep na (tussentijdse) beëindiging van de wettelijke schuldsaneringsregeling zonder verkrijging van de schone lei. Wel kunnen er een aantal aanbevelingen worden gedaan, welke zijn te lezen in hoofdstuk 6. Het doel van dit onderzoek is hiermee behaald en bruikbaar voor in de praktijk. Het antwoord op de centrale vraag is immers gebaseerd op twintig recente uitspraken.

Hoofdstuk 7: Aanbevelingen

Zoals in de inleiding van dit onderzoeksrapport is te lezen, is het doel van dit onderzoek om Kwartier Advocaten te adviseren over de kans van slagen van het hoger beroep nadat de schuldsaneringsregeling (tussentijds) is beëindigd en de rechtbank de schuldenaar geen schone lei heeft verstrekt. Dit advies kan Kwartier Advocaten gebruiken bij de advisering aan hun cliënten over de mogelijkheid om al dan niet in hoger beroep te gaan.

Kwartier Advocaten wordt aanbevolen om in hoger beroep te gaan tegen het beëindigingsvonnis indien de schuldenaar blijk geeft te beschikken over een saneringsgezinde houding. Als onderdeel van de saneringsgezinde houding dient het voldoende aannemelijk te zijn dat de schuldenaar zich in de toekomst wel zal houden aan de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen. Indien de tekortkoming bestaat uit een boedelachterstand of een nieuwe schuld, wordt aanbevolen om een realistisch en financieel deugdelijk onderbouwd plan van aanpak op te stellen. Uit dit plan van aanpak moet blijken dat de tekortkoming binnen de saneringstermijn kan worden hersteld. In het geval dit niet mogelijk is, wordt aanbevolen om subsidiair te verzoeken de schuldsaneringsregeling te verlengen.

In het geval de tekortkoming het gevolg is van lichamelijke en/of psychische klachten, wordt aanbevolen om bij de schuldenaar de medische stukken op te vragen waaruit dit zou moeten blijken. Als de medische stukken ontbreken en de schuldenaar daarnaast ook niet met een plan van aanpak aannemelijk kan maken dat de tekortkomingen kunnen worden hersteld, wordt aanbevolen om geen hoger beroep in te stellen. In uitzondering hierop, wordt aanbevolen om wel hoger beroep in te stellen als de tekortkomingen kunnen worden gecompenseerd met een verlenging van de schuldsaneringsregeling.

Als de schuldsaneringsregeling ondanks de geringe tekortkomingen (tussentijds) is beëindigd en de schuldenaar geen schone lei heeft gekregen, wordt per definitie aanbevolen om hoger beroep in te stellen. Het hof kan immers besluiten dat tekortkomingen, gezien haar bijzondere aard of geringe betekenis, buiten beschouwing kunnen worden gelaten. Indien het hof niet tot dit oordeel kan komen, kan vrijwel altijd worden volstaan met een (korte) verlenging.

Literatuurlijst

Vakliteratuur

- **Combrink-Kuiters, Peters en Vlemmings 2012**
L. Combrink-Kuiters, S.L. Peters en M. Vlemmings, Monitor Wsnp, Achtste meting over het jaar 2011, Wolf Legal Publishers: Utrecht/Den Haag 2012
- **Groot 2019**
Mr. E.F. Groot, Studiereeks burgerlijk procesrecht – Insolventierecht, Deventer: Kluwer 2019
- **Heckers 2020**
M. Heckers, 'De opbrengst van de wettelijke schuldsaneringsregeling in een juister perspectief' *Wsnp Periodiek 2020, opinie 02, p. 2-7*
- **Israël & Pouw 2017**
Mr. J. Israël en mr. Th. A. Pouw, Boom Basics Insolventierecht, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2017
- **Nickel & Peters 2019**
L. Nickel en S.L. Peters, Monitor Wsnp, Vijftiende meting over het jaar 2018, Wolf Legal Publishers Utrecht/Den Haag 2019
- **Polak & Pannevis 2014**
Mr. C.E. Polak en mr. M. Pannevis, Insolventierecht, Deventer: Kluwer 2014
- **Van Bommel & Dethmers 2015**
Mr. M. van Bommel en dhr. mr. H.H. Dethmers, Van schuldsanering tot schone lei, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2015
- **Van Buchem-Spapens & Pouw 2018**
Mr. A.M.J. van Buchem-Spapens en Mr. Th. A. Pouw, Monografieën Privaatrecht, faillissement, surseance van betaling en schuldsanering, Deventer: Kluwer 2018

Internetbronnen

- **Bureau Wsnp**
Bureau Wsnp, Akkoord, geraadpleegd op 1 juni 2020 op <https://www.bureauwsnp.nl/voorburgers/veelgestelde-vragen/uitleg-akkoord>
- **Roorda Bewindvoering 2020**
Roorda Bewindvoering, WSNP Schuldenaar, geraadpleegd op 28 mei 2020 op roordabewindvoering.nl/wsnpschuldenaar

Regelgeving en parlementaire stukken

- **Landelijk procesreglement verzoekschriftprocedure insolventiezaken rechtbanken**
Vierde versie, 1 februari 2020

- **Recofa-Richtlijnen voor schuldsaneringsregelingen**
Versie 1 januari 2018
- **Memorie van Toelichting**
Kamerstukken II, vergaderjaar 1992-1993, 22 969, nr. 3
- **Memorie van Toelichting**
Kamerstukken II, vergaderjaar 2004/2005 22 942, nr. 3

Jurisprudentie

- **Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden**
 - ECLI:NL:GHARL:2019:7005
 - ECLI:NL:GHARL:2019:9791
 - ECLI:NL:GHARL:2019:5315
 - ECLI:NL:GHARL:2019:10465
 - ECLI:NL:GHARL:2019:10708
 - ECLI:NL:GHARL:2019:7534
 - ECLI:NL:GHARL:2009:BI0804
 - ECLI:NL:GHARL:2020:999
- **Gerechtshof Den Haag**
 - ECLI:NL:GHDHA:2019:2643
 - ECLI:NL:GHDHA:2019:1977
 - ECLI:NL:GHDHA:2019:2227
 - ECLI:NL:GHDHA:2019:1976
- **Gerechtshof 's-Hertogenbosch**
 - ECLI:NL:GHSHE:2019:1102
 - ECLI:NL:GHSHE:2019:443
 - ECLI:NL:GHSHE:2019:542
 - ECLI:NL:GHSHE:2019:3011
 - ECLI:NL:GHSHE:2019:2094
 - ECLI:NL:GHSHE:2019:3305
 - ECLI:NL:GHSHE:2019:1288
 - ECLI:NL:GHSHE:2019:155
 - ECLI:NL:GHSHE:2019:1101
- **Hoge Raad**
 - ECLI:NL:HR:2009:BI0455
 - ECLI:NL:HR:2011:BO5760